1984/85:123

Fredagen den 19 april

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 11 innevarande månad.

2 § Föredrogs
bostadsutskottets betänkanden
1984/85:13 om anslag till bostadsförsörjning m. m. (prop. 1984/85:100 delvis),
1984/85:14 om anslag till bostads- och planadministrationen m. m. (prop. 1984/85:100 delvis och 1984/85:101 delvis),
1984/85:15 om anslag till bostadsdepartementet m. m. (prop. 1984/85:100 delvis) samt
1984/85:16 om anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande m. m. (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

Bostadsutskottets betänkanden 13, 14, 15 och 16 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså bostadsutskottets betänkande 13 om anslag till bostadsförsörjning m. m.

Bostadsförsörjningen m. m.

Anf. 2 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Målet för vår bostadspolitik är att alla människor skall ha möjlighet att få en bra bostad. Detta är av grundläggande betydelse för att vi skall kunna fungera som positiva medborgare i samhället. Därför har vi under lång tid satsat stora resurser på att förbättra bostadsbeståndet i vårt land.

Debatten i dag är den sista bostadspolitiska debatten under denna

mandatperiod. Detta ger oss anledning att något se tillbaka på vad som hänt under perioden.

Vi bytte regering 1982, och före valet förde vi en bostadspolitisk debatt där socialdemokraternas tema var att den sociala bostadspolitiken raserats under de borgerliga regeringsåren och att byggandet var för litet.

För att visa vad som hänt kan jag nämna några siffror.

År 1981, dvs. det sista hela verksamhetsåret under den borgerliga regeringsperioden, igångsattes byggandet av 44 500 lägenheter. För 1984 beräknas antalet igångsatta lägenheter till 32 500, och siffran för 1985 är kanske ännu lägre.

Enligt SABO:s statistik, som vi just fått, har priset per kvadratmeter för att bygga ett flerfamiljshus stigit från 4 736 kr. till 6 165 kr. 1985. Investeringarna har hållits på en någorlunda hög nivå, men de har ändå gått ned från 23,3 miljarder 1981 till ungefär 22 miljarder 1984. Att någon större förändring inte har skett sammanhänger uteslutande med att man fortsatt med den kraftiga ombyggnad av bostäder som drogs i gång redan under den förra regeringen.

I de bostadspolitiska debatterna fick vi, som jag nyss nämnde, från socialdemokraternas sida – inte minst från ett par personer som i dag är statsråd – ofta kritik för att vi raserade den sociala bostadspolitiken. Man kan nu fråga sig vilka åtgärder socialdemokraterna har vidtagit under sina tre år som så radikalt skulle avvika från den politik vi förde.

Under den första delen av regeringsperioden införde socialdemokraterna hyresrabatter och hyresförlustgarantier för att få i gång byggandet. Kritiken mot att vi ändrat reglerna för räntebidragen följdes av att socialdemokraterna föreslog att de retroaktiva räntebidragen skulle slopas för flerfamiljshusen. Den stora förändring som skett ligger väl egentligen på det skattepolitiska området, nämligen att man från socialdemokraternas sida har, sin vana trogen, måst ta till skattehöjningar för att finansiera en del av kostnaderna för bostadssektorn. Detta har skett genom införandet av hyreshusavgiften, som senare har ersatts av fastighetsskatten.

Man kan fråga sig vad den socialdemokratiska kritiken innehöll. Jag kan inte finna att de socialdemokratiska förslagen innebär att den nu förda bostadspolitiken skulle ha ett större socialt inslag.

Årets budgetproposition, som vi behandlar i dag, är mycket färglös. Den innehåller bara ett förslag som är av någon betydelse, nämligen förslaget om att bostadsbidragen till hushåll utan barn skall slopas. I övrigt är det egentligen bara så, att man fortsätter med en del av de åtgärder som funnits tidigare.

Bostadspolitiken påverkas naturligtvis i mycket stor utsträckning av vad som händer på det ekonomisk-politiska området. Den diskussion som förs om vad subventionerna till boendet uppgår till är helt styrd av ett par tre saker på den ekonomiska politikens område.

Det ena är inflationen. Här kan vi konstatera att regeringens mål att uppnå en 4-procentig inflation 1984 misslyckades – den blev något över 8 %. Årets mål 3 % kommer heller inte att kunna uppfyllas, utan man kommer kanske

att även nu få dubbelt – eller mer. Detta påverkar naturligtvis kostnadsutvecklingen. Priserna kommer att fortsätta stiga.

Det andra är räntenivån. Vi kan konstatera att vi även fortsättningsvis har en hög ränta, vilket är besvärande för bostadsbyggandets omfattning och för bostadskostnaderna.

Det tredje är statens budgetunderskott, som tvingar till åtgärder. I och för sig talar nu alla om att det är nödvändigt att dra ner på detta underskott. Om man lägger ihop de tre formerna av statligt stöd, bostadsbidrag, räntebidrag och underskottsavdragens effekter, blir det faktiskt ett belopp i storleksordningen 35–40 % av det totala budgetunderskottet i statens verksamhet.

Från centerns sida har vi därför föreslagit en rad åtgärder för att nedbringa budgetunderskottet. Vi har valt att ta bort hyresrabatter och hyresförlustgarantier. Vi föreslår en femårig avveckling av de insatser som har gjorts under ett antal år med bidrag för att förbättra boendemiljön – vi menar att det måste bli ett starkare ansvar för fastigheternas ägare och för kommunerna att vidta dessa åtgärder i fortsättningen. Statsverket skall alltså inte behöva vara inblandat i detta. Vidare föreslår vi att man snabbare tar bort räntebidragen för de fastigheter som är uppförda med stöd av äldre låneförfattningar och i ett kostnadsläge som är helt annorlunda än dagens. På det sättet får vi fram en väsentlig förbättring av statens finanser. Vi tycker att de förändringar som vi föreslår är sådana att de är möjliga att bära för bostadssektorn.

Enligt vår uppfattning måste människor engageras i större utsträckning vid en omläggning av bostadspolitiken, både genom att de kan äga sin bostad, genom att antalet bostadsrätter ökar och genom att de får ett inflytande även över den ekonomiska verksamheten i hyresfastigheter. Jag skall dock inte gå vidare in på detta, eftersom vi alldeles nyligen här i kammaren har haft en debatt om inflytandefrågorna i anledning av bostadsutskottets betänkande 12.

Vi tycker också att det är nödvändigt att inrikta sig på en avreglering av bostadsmarknaden och att effektivisera den statliga befattningen med bostadspolitiken. På detta område har vi föreslagit en rad åtgärder. Om man genomför de förändringar i lånesystemet som vi har föreslagit så skall det också vara möjligt att göra väsentliga förändringar i lånebestämmelserna. Därefter blir det också möjligt att decentralisera beslut.

Vi upprepar i år, även om vi tycker att det egentligen borde vara onödigt, att bostadsverket borde ha kommit i gång med avvecklingen av de mindre bostadslånen genom att försöka få till stånd en förtida inlösen. Riksdagen har ju tidigare ställt sig bakom detta, men trots att det har gått snart ett par år har man ännu inte kommit i gång.

Vi har gått emot att man skulle ha ett särskilt statligt kreditbolag för bostadskreditfinansiering. Här borde ha skett en överenskommelse med de kreditinstitut som redan är verksamma på området.

Vi föreslår också att vissa bestämmelser tas bort, t. ex. att markvillkoret upphävs.

För att man skall kunna komma fram till en förändring av statens insatser på det ekonomiska området krävs, menar vi, två åtgärder. Den ena är att

stimulera sparandet till bostadssektorn, både till egen bostad och till bostadsfinansieringskapitalet i stort. Den andra är att förändra lånesystemet. Jag skall inte i dag vidareutveckla våra synpunkter speciellt beträffande sparandet, eftersom det är något som har behandlats eller kommer att behandlas i samband med att skatteutskottet redovisar sina ställningstaganden till våra motionsyrkanden.

Men jag vill beträffande lånesystemet säga: Vi menar att i den situation som vi har i dag, har haft under ett antal år och också beräknas komma att ha under ett antal år framåt, nämligen ett förhållandevis högt ränteläge, är det nödvändigt att försöka gå över till ett lånesystem som fördelar kostnaderna över tiden. Det är en uppgift som bostadskommittén har, och vi har för vår del sagt att den teknik som ligger under rubriken räntelån borde vara en som är möjlig att använda sig av.

I våra reservationer yrkar vi naturligtvis också avslag beträffande de kostnader som uppstår för statsverket för att kompensera effekterna av fastighetsskatten. Jag skall inte här gå in på någon diskussion om den skatten som sådan, eftersom även den frågan har behandlats av skatteutskottet, men vi yrkar alltså avslag beträffande kostnaderna för att kompensera fastighetsägare för fastighetsskatten som är inräknad i räntebidragsanslaget.

Jag vill, herr talman, avsluta mitt inlägg med några kommentarer och frågor beträffande moderaternas förslag. Jag utgår från moderaternas reservation beträffande räntebidragets avveckling och skulle vilja ställa en fråga till moderaternas företrädare. Jag läser reservationen på det sättet att om det föreslagna systemet fungerar under ett antal år, kommer vi om ca 14–15 år att ha avvecklat subventionerna för hyresbostäder och bostadsrättsfastigheter. Moderaterna säger själva i sin reservation, på s. 90 i vårt betänkande 13, att det system som man har utformat på sikt leder till ett subventionsfritt system. Men samtidigt vidtar man inte några förändringar beträffande villkoren för ägda småhus.

Låt oss tänka oss att vi skulle genomföra moderaternas förslag och ha en situation av ungefärligen den karaktär som vi har i dag, med ett ränteläge på 11–12 % för den långa räntan. Menar ni då genom er reservation att man för bostadsrättsfastigheter och hyresfastigheter skall betala 12 % i ränta, medan man för andra fastigheter, såsom ägda småhus, skulle ha en räntesats motsvarande dagens, dvs. ungefär 6 % – eftersom ni inte föreslår några förändringar beträffande småhus?

Vi har inte kunnat ansluta oss till moderaternas metod för att åstadkomma en minskning av statsutgifterna. Vi anser att den metod som moderaterna väljer, om den används under lång period, får fullständigt felaktiga effekter.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som centerpartiet står för i betänkande 13.

Anf. 3 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Ingen annan sektor av svensk politik har så starkt präglats av socialistisk regleringsfilosofi som just bostadspolitiken. Subventioner, regleringar, beskattning, lagstiftning, bidrag, förordningar, råd, gradvis urholk-

ning av äganderätten, favorisering av bostadsproduktion och bostadsförvaltning i s. k. allmännyttig regi är några av de metoder som socialdemokraterna utnyttjat.

Resultaten av denna politik ser vi alltför väl i dag:

Få byggherrar och ensidig produktion. Höga produktionskostnader.
Den genomsnittliga produktionskostnaden för nya hus har nu passerat 6 000 kr./m^2 – i Storstockholm ännu högre.
Kraftiga ökningar av antalet exekutiva auktioner på ägda småhus.
Skyhöga, generella subventioner, vilket resulterat i mycket stora skattehöjningar.
Små praktiska möjligheter för den enskilde att skaffa just den bostad han eller hon vill ha.
Krångel och byråkrati när man skall bygga nytt eller bygga om.
Omyndigförklarade hyresgäster genom Hyresgästernas riksförbunds monopol via bl. a. hyresförhandlingslagen.

Exemplen skulle kunna bli många, många fler, och den gemensamma nämnaren är att enskilda initiativ och lösningar begränsas och den enskildes valfrihet minskas.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund naturligt att till bostadsutskottets betänkande 1984/85:13 om anslag till bostadsförsörjning m. m. fogats inte mindre än 47 borgerliga reservationer. Vi moderater har undertecknat 37, och jag vill yrka bifall till samtliga dessa.

Jag vill inledningsvis slå fast några utgångspunkter för hur bostadspolitiken enligt vår uppfattning bör utformas.

Den skall möjliggöra för den enskilde konsumenten att tillgodose sina önskemål och sin efterfrågan. Det kan endast ske genom en omläggning där det ges större utrymme för prisbildning och marknadskrafter, där äganderätten stärks, där avreglering och avbyråkratisering ges högsta prioritet och där låne- och skatteregler bygger på fullständig neutralitet mellan olika upplåtelseformer och ägare.

Mot bakgrund av nyproduktionens ringa andel av det totala bostadsbeståndet är det nödvändigt att åtgärder vidtas för att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Människor skulle säkert flytta oftare om vi hade en fungerande bostadsmarknad.

Exempelvis borde det vara möjligt att kunna flytta från den hyreslägenhet man skaffade sig under ungdomsåren till ett eget småhus när man fått barn och till en bostadsrättslägenhet när antalet familjemedlemmar åter minskar, för att kanske till slut återvända till en hyreslägenhet med dess högre servicenivå. En fungerande bostadsmarknad kan endast åstadkommas genom att större utrymme ges för prisbildning och marknadskrafter. Det är därför vi förordar ett marknadsorienterat hyressättningssystem.

Vi vill avskaffa mark- och konkurrensvillkoren. Då förstärks konkurrensen mellan olika bostadsproducenter och förvaltare, vilket förbättrar konsumenternas valmöjligheter.

Hyresgästernas riksförbunds förhandlingsmonopol skall avskaffas. De

enskilda hyresgästerna skall myndigförklaras och få ovillkorlig rätt att själva förhandla i alla frågor med sin hyresvärd.

Bostadsfinansieringssystemet måste reformeras. Det är av samhällsekonomiska skäl helt nödvändigt att de omfattande generella subventionerna reduceras och på sikt avvecklas. Bostadsfinansiering och räntebidrag är en central fråga i utskottets betänkande, och det är kanske inte så märkligt med tanke på att kostnaderna för räntebidrag uppgår till miljardbelopp.

Herr talman! Dessa kostnader har ökat lavinartat. Från 1,8 miljarder 1975 till 10,4 miljarder (10 400 000 000) 1985. En orsak till dessa våldsamma ökningar är nuvarande höga ränteläge. En annan är den kraftiga kostnadsökningen inom byggsektorn. Den beror bl. a. på att subventionssystemet driver upp priserna. När staten subventionerar bort kostnader är det ingen som försöker få fram ett billigare byggande.

En internationell jämförelse visar att hyrorna per kvadratmeter är *lägre* i Sverige än i större delen av västvärlden trots att både bygg- och uppvärmningskostnaderna är lägre i dessa länder. Förklaringen är de stora subventionerna i Sverige. Trots detta tycker nästan alla hyresgäster att hyrorna är höga i vårt land. Hur är detta möjligt?

Jo, vi *uppfattar* hyrorna som höga därför att de utgör en så stor andel av den inkomst vi får ut när skatten är betald. Det är med andra ord inte hyrorna utan skatterna som är för höga.

Och skatterna fortsätter att stiga. Sedan socialdemokraterna kom till makten efter 1982 års val har mer än 75 olika skatter höjts eller införts. Av dessa drabbar exempelvis fastighetsskatten och energiskatterna hyresgästerna särskilt hårt.

De många bidragen och de stora subventionerna måste betalas på något sätt. Det är därför skatterna är så många och så höga i Sverige. Ju mer bidrag och subventioner ökar, desto mer måste skatterna höjas. Och vi människor blir alltmer beroende – beroende av bidrag och s. k. stöd och därmed utsatta för byråkraters och politikers beslut.

Vi moderater vill bryta denna spiral av ständigt stigande skatter och avgifter, subventioner och bidrag, krångel och byråkrati. Vi vill minska rundgången. Vi vill att människorna själva skall bestämma mer över sina inkomster. Därför måste marginalskatterna, liksom det totala skattetrycket, sänkas. Fastighetsskatten, som de boende betalar via hyran, skall avskaffas. Sänkta skatter gör det möjligt att minska subventioner och bidrag utan att hushållens ekonomiska situation försämras.

Herr talman! Den av staten garanterade räntan för nybyggda hus är i dag 3 % för flerfamiljshus och 5,5 % för ägda småhus. Skillnaden mellan dessa räntor och bostadslåneräntan, som för närvarande uppgår till 11,25 %, utgörs av räntebidrag som belastar statsbudgeten. Den garanterade räntan höjs årligen allt eftersom husen blir äldre – med 0,25 % för flerfamiljshus och 0,5 % för ägda småhus. Vissa extra upptrappningar har dessutom beslutats av riksdagen. Det betyder att flerfamiljshus erhåller subventioner i 25–30 år och småhus i ca 10 år.

Eftersom subventionerna i ägda småhus avvecklas snabbt och ägare till

dessa fastigheter drabbats av en rad kostnadsökningar genom avdragsbegränsning, höjda taxeringsvärden, högt ränteläge m. m., föreslår vi inga förändringar för dessa fastigheter vad gäller räntebidragssystemet.

I fråga om flerfamiljshus föreslår vi att den garanterade räntan höjs snabbare än i dag. Höjningen blir en tiondel per år av närmast föregående års ränta. Vi utgår därvid från 3 % det år huset blev färdigt. Ett hus som byggts exempelvis 1980 och som 1986 har en ränta på 4,9 % enligt gällande regler får i stället 5,3 % ränta. För att man så småningom skall kunna avskaffa de generella subventionerna helt får hus färdiga 1986 starta med en ränta på 3,3 % i stället för 3 %, hus färdiga 1987 med en ränta på 3,63 % osv. Med nuvarande ränteläge blir då de generella subventionerna avskaffade år 2000 om systemet införs 1986.

Jag vill i det här sammanhanget besvara den fråga jag fick av Kjell Mattsson. Han frågade om meningen med vårt system var att bostadslåneränta i en framtid skulle gälla för hyres- och bostadsrätter medan den nuvarande räntan, 5,5 %, skulle gälla för ägda småhus. Svaret är nej. Tanken bakom reservationen är att den ingående räntan i nyproduktionen skall räknas upp med en halv procentenhet per år. Det betyder att inte några statliga subventioner kommer att utgå sedan systemet är helt genomfört. Av reservationen framgår också att vi vill genomföra detta system nu, i avvaktan på att bostadskommittén blir färdig med sitt arbete så att vi kan få ett helt reformerat bostadsfinansieringssystem. Vi är övertygade om att så måste ske, och det måste ske snabbt. Avsikten med det av oss föreslagna systemet är att vi skall kunna råda bot på de omedelbara problemen.

En omläggning av räntebidragssystemet så att subventionerna minskar kan självfallet inte genomföras utan att hyrorna höjs mer än vad som annars blir fallet. Det är därför förslaget bl. a. förutsätter samtidiga marginalskattesänkningar, införande av barnavdrag på kommunalskatten, avskaffande av fastighetsskatten, m. m.

Utskottsmajoriteten anför i betänkandet att den ränta för 1985 som enligt vårt förslag skall beräknas för äldre årgångar skall ha som utgångspunkt 3,4 % byggåret. Detta gör man trots att vi moderater i samband med att motion 2139 föredrogs i utskottet deklarerade att den rätta procentenheten är 3 %. Vi beklagar majoritetens ställningstagande. Bostadsfinansiering och räntebidrag är komplicerade delar av bostadspolitiken. Inte blir det lättare när man som majoriteten bygger sin argumentation mot vårt förslag på en annan siffra än den vi själva anför skall gälla.

Herr talman! En snabbare avtrappning av räntebidragen leder, som jag sade, till att kapitalkostnaderna och därmed boendekostnaderna ökar mer det år systemet ändras än vad som blir fallet om nuvarande regler bibehåll. Även åren därefter blir det en viss, om än begränsad, kostnadsökning. För att kostnadsökningen skall hållas på en rimlig nivå föreslår vi att en särskild spärregel införs för 1986. Den innebär att fastighetsägarna, till följd av förändringarna i räntebidragssystemet, får höja hyran med maximalt 30 kr. per kvadratmeter. Högsta möjliga hyreshöjning blir därmed 200 kr. i månaden för en trerummare på 80 kvadratmeter.

Ökningen blir väsentligt lägre för det stora flertalet bostäder. Många statligt belånade hus berörs inte alls, eftersom de uppnått bostadslåneränta. Hus byggda mellan 1965 och 1985 berörs i varierande grad med mellan 20 och 200 kr. för en trea. Spärregeln utlöses i fyra årgångar. 1987 och senare uppgår ökningen till mellan 0 och 70 kr. i månaden.

En medborgares ekonomiska situation påverkas av en lång rad politiska beslut, exempelvis stats- och kommunalskattens höjd, avgifter, bidrag och subventioner samt transfereringar. För att belysa effekten av förslag inom *ett* område måste även konsekvenser av förslag inom andra tas med i beräkningarna. Vårt förslag till minskade räntesubventioner skall ses mot att vi samtidigt föreslår exempelvis sänkta marginalskatter, införande av barnavdrag med gradvis höjning från nivån 5 000 kr., på kommunalskatten, obeskattad vårdnadsersättning på 6 000 kr. för barn upp till 3 år. Dessutom kommer den av socialdemokrater och kommunister införda fastighetsskatten att avskaffas, en skatt, som om den blev helt genomförd – o hemska tanke! – skulle kosta medborgarna 5 000 milj. kr. per år.

Den politik jag här redovisat betyder förvisso högre boendekostnader men samtidigt – och det får inte förtigas – att medborgarna får väsentligt mer i plånboken att betala dessa ökningar med.

Socialdemokraterna har i sin beskrivning av vår politik ägnat sig åt sedvanlig svartmålning och talat om hyreshöjningar på tusentals kronor. Detta är, som jag beskrivit, helt fel. Samtidigt har man underlåtit att ta med våra övriga förslag, exempelvis sänkta marginalskatter. Det är också fel men möjligen förståeligt. För en socialist är det väl omöjligt att ens tänka i termer som sänkta och avskaffade skatter.

Herr talman! Även centern och folkpartiet har i motioner föreslagit att räntebidragen skall minskas. Folkpartiet anger att subventionsminskning med ca 4–6 miljarder bör kunna genomföras inom några år. Något konkret förslag om hur detta skall genomföras finns dock inte. Även om centern och folkpartiet inte velat ansluta sig till vårt förslag vill jag dock konstatera att det finns en principiell enighet om nödvändigheten av minskade subventioner och övergång till ett nytt finansieringssystem.

Herr talman! Även i övrigt finns en betydande borgerlig enighet dokumenterad i detta betänkande, och jag vill framhålla några av de punkter där vi är eniga.

Vi vill avskaffa *markvillkoret* omedelbart, eftersom det försämrat möjligheterna för enskilt byggande och fördyrat bostadsproduktionen utan att några fördelar vunnits. Vi pekar på att en sådan åtgärd i kombination med avreglering av *byggbestämmelser* skulle skapa förutsättningar för fastighetsförvaltare och byggherrar att tillgodose unga människors efterfrågan på bostäder.

Vi är helt ense om att *bostadslångivningen* skall lyftas ut ur statsbudgeten och att ett kreditgarantisystem, administrerat av bottenlåneinstituten – stadshypotekskassan, Spintab och BOFAB – skall införas. Detta betyder att det statliga kreditaktiebolag som socialdemokrater och kommunister infört kan avskaffas.

Vi vill begränsa lånebestämmelserna och skynda på arbetet med förslag om förtida inlösen av mindre lån. Förslaget från regeringen om dispens från kravet på avsättning till konsolideringsfond inom de allmännyttiga bostadsföretagen bör avslås. Vi säger nej till att tilläggslån skall utgå för ändrad lägenhetssammansättning.

Fastighetsskatten skall avskaffas, liksom de kompensationsåtgärder inom räntebidragssystemet som beslöts när skatten infördes. Vidare vill vi att riksdagen snabbt får ett förslag som leder till begränsning av marginaleffekterna i bostadsbidragssystemet. Till detta skall läggas ett flertal gemensamma reservationer från moderaterna och folkpartiet.

Herr talman! Det finns, mot denna bakgrund, anledning till optimism – för denna enighet betyder att en borgerlig valseger resulterar i en omläggning av svensk bostadspolitik. Minskade subventioner, färre regleringar och mindre byråkrati, avskaffande av fastighetsskatten och bättre beaktande av de enskilda medborgarnas rättigheter är några av de resultat som medborgarna kan förvänta liksom – inte minst – ökade möjligheter för alla att själva avgöra hur de skall bo.

Anf. 4 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Det är i och för sig ett riktigt konstaterande som Knut Billing gör, att vi på många områden i bostadspolitiken har gemensamma ståndpunkter av en viss principiell inriktning. Vi har emellertid en annan metod när det gäller att långsiktigt minska samhällets kostnader för subventionerna i boendet. Jag förstår Knut Billings uttalande så, att han hyser en förhoppning om att detta arbete skall lyckas, så att man inte behöver genomföra moderaternas reservation fullt ut – alltså att denna ordning skulle vara gällande under den här perioden och subventionerna var avvecklade om ungefär 15 år. Ett genomförande skulle – om vi har ett fortsatt högt ränteläge – ha förödande effekter på nyproduktionen och även på kostnaderna för att ha en egen bostad.

Ett annat fel vi kritiserar moderaterna för i det här sammanhanget är att de bortser från skillnaderna i kostnad – vid ett fortsatt högt ränteläge – beroende på om man har möjlighet att göra underskottsavdrag i sin deklaration eller om man måste betala kostnaden över hyran. Det är därför vi inte har ansett att den metod som moderaterna nu väljer är användbar när det gäller att minska samhällets kostnader. Vi har valt att göra vissa punktinsatser för att minska räntebidragskostnaderna, och vi inriktar oss på att få till stånd ett annat lånesystem.

Anf. 5 KNUT BILLING (m) replik:

Herr talman! Vi har lagt fram ett förslag om minskningar av räntesubventionerna, precis som centern och folkpartiet har gjort. Skillnaden är att vi har konkretiserat förslaget, så att det kan genomföras omedelbart och få effekt.

Vår förhoppning är självfallet att bostadskommittén, som har arbetat ett antal år, skall komma med bra förslag. Det har förts diskussioner, även i utskottet, om möjligheterna av att införa någon form av räntelån. Det är

möjligt att detta blir lösningen och att vi kan övergå till ett sådant system inom några år, men vi måste i avvaktan på detta genomföra förändringar inom bostadsfinansieringssystemet och minska subventionerna. Därom råder enighet, Kjell Mattsson. Skillnaden är att vi fullföljer denna enighet om att det är nödvändigt att genomföra minskningar genom att tala om hur det skall gå till.

Anf. 6 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! När vi i dag debatterar bostadspolitik här i kammaren anser vi från folkpartiet att det klart skall uttalas att målsättningen för en god bostadspolitik skall vara att skapa valfrihet för de svenska bostadskonsumenterna. Utgångsläget för att klara en sådan målsättning är både gott och mindre gott.

Det är gott när vi ser till den stora och välutrustade bostadsstock vi har i landet, mindre gott när vi vet att vi genom vårt subventionssystem och genom regleringar snedvridit efterfrågan och även bromsat ökningen av bostäder av det slag människor i stor utsträckning efterfrågar. Jag tänker i det sistnämnda fallet bl. a. på de bekymmer som finns genom att utbudet av bostadsrätter ej är så stort att det motsvarar efterfrågan.

Det är också tyvärr så att unga människor i dag inte kan lösa sina bostadsfrågor på ett önskat sätt. Utbudet av små billiga lägenheter är i dag inte stort nog för att svara mot efterfrågan.

Det finns i de förslag som bostadsministern lagt fram till årets riksmöte inget som visar att bostadsministern avser att göra förändringar som ger till effekt att vi kan lösa de problem som finns. Än mindre kan där spåras någon vilja hos regeringen att med kraft skapa förutsättningar att ge de boende verklig valfrihet.

Som exempel på stelbenthet kan anföras de förslag som läggs fram för att ge sken av att regeringen vill lösa problemen för de ungdomar som söker bostad. När man sedan också i bostadskommitténs delbetänkande kan finna bevis för att socialdemokraterna ser som en önskvärd utveckling att utrymmesnormen ändras, blir situationen än värre. Ett införande av högre utrymmesnorm skulle på sikt slå sönder de små lägenheter som nu ändock finns och är alternativ för unga bostadssökande. Vi anser också från folkpartiet att det är viktigt att stimulera ungdomars regelbundna sparande för bostadsändamål lika väl som för andra syften. Det bostadssparande som bankerna i dag kan erbjuda är bra, men ungdomars sparande bör stimuleras genom införande av skattefrihet för avkastning på deras sparande i bank för bostadsändamål.

I samband med diskussionen om ungdomars boende vill vi från folkpartiet även peka på att det motstånd socialdemokraterna visat mot tanken på att ge möjlighet till ombyggnation med lägre standard även drabbar de äldre som efterfrågar en bostad i samband med att de behöver mer vård och därför söker sig till ålderdomshem. Invändningarna mot sådana ombyggnader har bl. a. varit att dessa bostäder skulle bli svåra att använda, om efterfrågan minskar från äldre människor. Vi anser att en flexibilitet som ger möjlighet

att låta sådana bostäder användas av unga människor måste vara en självklarhet.

En helt överskuggande fråga när man försöker finna vägar för vår framtida bostadsförsörjning är finansieringsfrågorna. Vi har från folkpartiet, i likhet med centerpartiet och moderata samlingspartiet, ansett att starka skäl finns för att lyfta ut bostadslångivningen ur statsbudgeten. Vi anser att ett kreditsystem, administrerat av bottenlåneinstituten – Stadshypotekskassan, Spintab och BOFAB – bör införas. Däremot finns starka motiv för uppfattningen att det statliga kreditaktiebolag som givits uppgiften att låna de medel som behövs för den statliga bostadslångivningen skall avskaffas.

Vi har också från folkpartiet framfört att i samband med att bostadslångivningen inom ramen för ett kreditgarantisystem överförs till bottenlåneinstituten skall detaljregleringsgraden i lånebestämmelserna minskas. Dagens bostadsfinansieringssystem är så omfattande och svåröverskådligt att det är praktiskt taget omöjligt för den enskilde att på egen hand kunna tolka bestämmelserna.

De försök med fribyggen som gjorts visar att det är möjligt att pressa byggkostnaderna i ganska stor omfattning.

Herr talman! Folkpartiet yrkar också att markvillkoret skall avskaffas. Markvillkoret var av betydelse när kommunerna under 1970-talet genomförde stora utbyggnader men har nu skapat en total kommunal planhushållning som starkt försämrar möjligheten för enskilt byggande. Detta är inte acceptabelt.

Folkpartiet har tidigare här i riksdagen motsatt sig införandet av det s. k. ROT-programmet. Våra skäl den gången var följande:

- programmet ökar subventionerna,
- det är byråkratiskt upplagt och medför ökad reglering och planering,
- sysselsättningsmöjligheterna är redan intecknade, och det kommer inte att leda till någon nämnvärd sysselsättningsökning,
- det finns en risk för att de kvantitativa frågorna sätts före de kvalitativa,
- ROT-programmet har tillkommit i all hast och är föga genomtänkt.

Dessa skäl äger fortfarande sin giltighet.

Vi anser däremot från folkpartiet att det är positivt att det genom ROT-programmet blev en mindre skillnad mellan underhåll och ombyggnad. Vi vidhåller dock vårt yrkande om avveckling av det nu pågående ROT-programmet och anser att regeringen skall presentera ett nytt förslag till bostadsförbättringsprogram som bättre svarar mot de krav man kan ställa för att erhålla en bra stadsförnyelse.

Vi har i vår partimotion anfört att vi anser att bostadssubventionerna bör minskas kraftigt. Skälen till detta är flera. Vi måste av statsfinansiella skäl göra stora besparingar. Vi anser vidare att staten ej skall styra konsumtionen genom att över budgeten minska de verkliga kostnaderna i alltför hög grad.

Vi anser att man i dag inte kan gå in och göra förändringar vars konsekvenser ej är utredda. Vi har därför från folkpartiet avstått från att yrka på besparingar inom bostadsfinansieringssystemet. Det är också därför vi har

yrkat avslag på det moderata förslaget. Vi anser dock att det är av yttersta vikt att bostadskommittén, som har ett uppdrag, snarast presenterar förslag till nya finansieringssystem som efter remissbehandling och genomgång kan ligga som underlag för ett nytt finansieringssystem.

Herr talman! Kenth Skårvik och Lars Ernestam har i motion 1984/85:2682 tagit upp frågan om lån till förvärv av bostadsrätt. Det har sedan 1982 varit möjligt att få statligt behovsprövade lån för att betala grundavgiften vid ombildning av hyresrätt till bostadsrätt. Skälet till låneformen är att vissa hushållskategorier, som annars av ekonomiska skäl skulle ställas utanför möjligheten att delta vid ombildning, bereds hjälp. Regeringen har nu, med motivering att lånen endast utnyttjas i liten omfattning, lagt förslag om att lånemöjligheten skall avskaffas. Motionärerna anser, att lånemöjligheten bör finnas kvar. Man anför också att en förändring bör ske så att reglerna för behovsprövningen anpassas till den inkomst- och förmögenhetsutveckling som ägt rum sedan lånen infördes. Detta krav grundar sig på en av de förklaringar bostadsstyrelsen har redovisat som en av anledningarna till att lånen ej har utnyttjats.

Motionärerna hänvisar också till att folkpartiet anser att de allmännyttiga bostadsföretagen i större utsträckning än nu bör försälja sina fastigheter till hyresgästerna för ombildning till bostadsrätt. Om en sådan överföring sker, kommer behovet av lånen med all säkerhet att öka. Folkpartiet har i reservation nr 55 till det nu behandlade betänkandet yrkat bifall till detta motionsyrkande.

Till sist, herr talman, har folkpartiet avvisat den fastighetsskatt som socialdemokrater och kommunister drev igenom här i riksdagen. Vi anser också att den snarast bör avskaffas. I samband med beslutet gavs möjlighet till dispens för de allmännyttiga bostadsföretagen från det av en stor majoritet godkända regeringsförslaget om avsättning till konsolideringsfond.

Folkpartiet har i sin partimotion yrkat att denna dispens skall avskaffas. Det måste anses vara av stort intresse att de allmännyttiga bostadsföretagen har tillräcklig soliditet för att bevara sin ekonomiska handlingsfrihet.

Herr talman! Jag yrkar också bifall till de reservationer till betänkandet som folkpartiet står bakom.

Anf. 7 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I den bostadsdebatt som vi hade för tio veckor sedan under den allmänpolitiska debatten, liksom för tre veckor sedan då vi debatterade bl. a. bostadsrätter, fastighetsspekulation och hyressättningssystem, framgick det att en märkbar förskjutning gradvis har skett beträffande centern och folkpartiet, från en politik med betydande sociala inslag till en alltmer högerbetonad, marknadsanpassad politik.

När vi som är anhängare av en bostadspolitik med en klar social inriktning och ett socialt innehåll beklagar en sådan kräftgång som centerns och folkpartiets, gör vi det inte av omtanke om dessa partier, även om de säkert skulle ha mycket att vinna på en klar avgränsning från moderat bostadspolitik. Vi gör det av omtanke om landets bostadskonsumenter, om alla

löntagare som under de senaste åren har förlorat en hel månadslön i köpkraft på grund av hyres- och prisstegringar, inflation och försämrade reallöner. Vi gör det av omtanke om alla dem som ännu inte har fått sin bostadsfråga tillfredsställande löst.

Vi beklagar mittenpartiernas gradvisa anpassning till en moderat bostadspolitik, vilken – som bostadsutskottets socialdemokrater, centerpartister, folkpartister och vpk-ledamöter så riktigt beskriver – praktiskt taget skulle rasera möjligheterna att genomföra och vidmakthålla den sociala bostadspolitiken. Likaså konstaterar samma majoritet i utskottet att ett förverkligande av moderatförslagen om förändringar i räntebidragssystemet inte skulle medge att man kan behålla ett finansieringssystem med klar bostadssocial prägel. Den reflexionen görs också att ett genomförande av förslagen från moderaterna troligen skulle innebära att det skulle bli i det närmaste stopp för all nyproduktion av hyres- och bostadsrättshus. Däremot skulle, fortfarande enligt utskottet, stora förmögenhetsomfördelningar till förmån för privata fastighetsägare bli följden av ett förverkligande av det moderata motionsförslaget.

Varför finns det då, mot bakgrunden av dessa ganska klara och entydiga ställningstaganden för en bostadspolitik med ett socialt innehåll och bostadssocial prägel, anledning att kritisera centern och folkpartiet? En genomgång av centerns och folkpartiets olika motionsförslag och av deras reservationer – tillsammans med moderaterna eller enskilt – i olika utskottsbetänkanden nu och tidigare visar tyvärr att man på punkt efter punkt, steg för steg och bit för bit håller på att urholka viktiga delar i en framsynt, progressiv mark- och bostadspolitik.

Var för sig ter sig kanske dessa förslag inte så farliga, ja, de kanske t. o. m. kan få en viss framtoning av förbättringar för många människor. Men mera långsiktigt, insatta i sitt stora sammanhang och tillsammans med andra förslag och åtgärder, skulle de kunna bli ganska förödande då det gäller hyresgästernas och bostadsrättshavarnas skydd och rättigheter, då det gäller spekulationen i samband med boendet, då det gäller boendekostnaderna. Förslagen skulle också, realiserade och insatta i sitt sammanhang, kunna få svåra konsekvenser för kommunerna och för deras möjligheter att klara sitt ansvar beträffande bostadsförsörjningen, bl. a. när det gäller förmedling och rättvis fördelning av bostäder.

Det skulle bli svårare att erhålla en egen eller bättre bostad för alla som behöver det och som inte har stora inkomster eller viss förmögenhet. Det skulle bli svårare att genomföra nödvändiga saneringar, reparationer, ombyggnader och förbättringar i olika bostadsområden då det gäller den yttre och inre miljön. Det skulle bli svårare att bygga ut boinflytandet och organisera meningsfull fritidsverksamhet osv.

Framförhållningen och stabiliteten i bostadspolitiken byggd på grundläggande värderingar av bostaden som en social rättighet äventyras, om vi inte får en återgång till en mer social bostadspolitik, och den går inte att förena med den politik moderaterna står för – som utskottsledamöterna i övrigt så riktigt har konstaterat.

Problemen med de höga boendekostnaderna, hur man skall hålla dem nere och kunna sänka dem, är ständigt återkommande. Samhällets insatser, stödet till bostadssektorn, kan inte fortsätta att öka i samma takt som under senare år. Därom råder allmän enighet. Det blir därför nödvändigt att dels ta itu med orsakerna till de höga boendekostnaderna genom en begränsning av vinst- och spekulationsintressena i samband med boendet, dels börja införa ett nytt eller delvis nytt bostadsfinansieringssystem. Vpk har i de motioner som nu behandlas och tidigare i olika sammanhang ställt förslag som, om de genomfördes, sammantaget skulle innebära stopp för nya hyreshöjningar samt leda till lägre hyror, till en omfördelning och till större rättvisa mellan olika boende- och upplåtelseformer.

Den största posten i den privata konsumtionen är boendekostnaderna. Knut Billing var inne på det i sitt anförande. Han sade att vi *uppfattar* hyrorna som för höga. Men enligt hans mening är de i själva verket inte det. Hundratusentals hushåll i det här landet inte bara uppfattar hyrorna som för höga, utan de känner påtagligt in på bara kroppen svårigheterna att klara av sin hushållsekonomi, som är beroende bl. a. av de alltför höga hyrorna, av de alltför höga boendekostnaderna. Människorna känner verkligen det – det är inte så att de bara uppfattar hyrorna som för höga, hyrorna *är* alldeles för höga för dessa människor.

Prisutvecklingen 1980–1985 visar, enligt SCB, att boendekostnadernas andel år 1985 utgör inte mindre än 28 %. Även om hyreshöjningarna de senaste två åren kraftigt har kunnat begränsas – bl. a. genom vpk:s aktiva medverkan – är boendekostnaderna, framför allt i nyproduktionen, så höga att vanliga hushåll med normal inkomst inte kan efterfråga de dyrbara bostäderna. Samtidigt har en kraftig real försämring ägt rum då det gäller bostadsbidragen, och reallönerna har, som jag redan har varit inne på, sjunkit kraftigt.

Herr talman! Det här är mycket kortfattat och summariskt bakgrunden till vpk:s förslag till bostadspolitiska förändringar och förbättringar. Jag skall kommentera några av de förslag som behandlas i förevarande betänkande, liksom några reservationer. Inga Lantz kommer i sitt inlägg att uppehålla sig vid det som vi kallar för ett socialt inriktat boende, boendemiljön och bidragen till förbättringar av lekplatser.

Räntan på de pengar som måste lånas för bostadsbyggande och följdinvesteringar är tillsammans med återbetalningstidens längd av mycket stor betydelse för boendekostnaderna. Den är helt enkelt av avgörande betydelse. Varje åtgärd i syfte att få "billigare pengar" till bostadssektorn måste därför tillvaratas. Ett genomförande av vpk:s förslag om totalfinansiering via en statlig bostads- och samhällsbyggnadsbank, där upplåningen ligger hos det nyinrättade statliga bostadsfinansieringsaktiebolaget och där bostadsverket svarar för utlåningen och övriga funktioner som verket redan i dag har, skulle få gynnsamma effekter.

Motionerna från socialdemokraterna och vpk om ökat stöd till konstnärlig utsmyckning i bostadsområden har nu tillstyrkts av utskottets s-vpk-majoritet. Det innebär en höjning av det maximala lånetillägget. Det är bra och det är befogat.

Vpk har upprepat tidigare förslag om återinförande av markförvärvs- och tomträttslånen, men utskottet har inte funnit tillräckliga skäl för att tillstyrka förslagen. Det handlar här om att ge kommunerna ökade möjligheter att förvärva den mark som behövs för samhällsbyggandet och att upplåta marken med tomträtt.

Som framgår av en gemensam reservation från moderaterna och folkpartisterna vill man från deras håll avveckla det tioårsprogram för bostadsförbättring som igångsattes för ett år sedan och som har haft klart positiva bostadspolitiska, bostadssociala och sysselsättningsmässiga effekter. Särskilt då det gäller folkpartiet är detta förvånande – mot bakgrund av det omfattande stadsförnyelsearbete som partiet var tillskyndare till och inte minst mot bakgrund av folkpartiförslag om ökad tillgänglighet i våra bostadsområden och om eget rum åt våra åldringar.

Vpk har återkommit med förslaget från det tillfälle då ROT-programmet beslutades, nämligen att detta program skall omfatta även offentliga byggnader, dvs. främst kommunala anläggningar och byggnader. Vi ansluter oss även till den centermotion som följs upp i reservation 28, där frågan om underhåll och förnyelse av kommunernas stora VA-nät tas upp, en fråga som vpk har aktualiserat både i förevarande motion och i tidigare motioner. Vi anser det också angeläget att ROT-programmet utvidgas till att omfatta även landets folkhögskolor, dvs. underhålls- och tillbyggnadsåtgärder i deras lokalbestånd.

Herr talman! Även om nuläget glädjande nog är sådant att antalet outhyrda lägenheter hos de allmännyttiga bostadsföretagen har minskat kraftigt, finns det här alltjämt stora problem för både företag och hyresgäster. Vi anser alltjämt att det inte är rimligt att bostadsföretagen och deras hyresgäster ensamma skall svara för uppkomna hyresförluster. Problemen med outhyrda lägenheter har sin huvudsakliga grund i den situation som rått på arbetsmarknaden och i de orimligt höga hyrorna. Möjligheten till hyresförlustlångivning bör nu därför återinföras.

Regeringens förslag då det gäller bostadsbidragens utformning kan inte accepteras. Värdet av bidragen har kraftigt urholkats, och man bör inte avvakta bostadskommitténs förslag utan *nu* återställa värdet till ungefär vad det var för ett par tre år sedan. Vpk:s förslag om bostadsbidragens storlek, fördelning och omfattning ansluter sig i allt väsentligt till bostadsstyrelsens bedömning och förslag.

Regeringen föreslår en avveckling av bostadsbidragen för hushåll utan barn. Motivet att bidragen till dessa hushåll har så liten täckning borde i stället föranleda förslag om att höja bidragen. De höjningar som vpk föreslår beträffande hyres- och inkomstgränser är synnerligen väl avvägda mot bakgrund av den penningvärdesförsämring och inkomstökning som har skett. Orättvisan att hälften av studiemedlen skall läggas till grund för vad som är bostadsbidragsgrundande inkomst måste undanröjas, och vi upprepar vårt förslag även i den delen.

Några ytterligare kommentarer till borgerliga reservationer och till vad borgerliga företrädare har sagt här i debatten. Moderaterna vill avskaffa det

mesta när det gäller den nuvarande bostadspolitiken, olika stödformer och stimulansåtgärder. Den produktionskostnadsanpassade belåningen hör dit, dvs. möjligheten att erhålla lån och räntebidrag på grund av den faktiska produktionskostnaden. Den kostnadsuppdrivande effekt som ligger i systemet med produktionskostnadsanpassad belåning blir emellertid med säkerhet betydligt mindre än om de s. k. överkostnader som inte har kunnat undvikas fullt ut skulle få slå igenom i högre boendekostnader.

Alla borgerliga partier föreslår avskaffande av markvillkoret och säger att man därmed vill förbättra villkoren för vad man kallar enskilt byggande, eftersom markvillkoret bromsar bostadsbyggandet. Tvärtom skulle enligt vår mening svårigheterna öka för kommunerna att klara sina uppgifter då det gäller bostadsförsörjningen, om det förslaget vann gehör.

Då det gäller konkurrensvillkoret är moderaterna återigen ensamma om att föreslå avveckling – ett förslag som om det genomfördes skulle få negativa konsekvenser för både kommuner och de boende. De möjligheter som nu finns i bostadsfinansieringsförordningen att via lånebestämmelserna underlätta för kommunerna att förmedla och fördela nytillkomna och ledigblivna lägenheter skall enligt moderaterna avskaffas. Vidare säger man bl. a. – tydligen mot bakgrunden av att man vill avskaffa bostadsförsörjningslagen – att man vill ha en utvärdering av den lag som enligt vår mening är ett nödvändigt och bra instrument för framförhållning och planering då det gäller kommunernas möjligheter att svara för sina invånares bostadsförsörjning.

Som ett inslag i de kompensationsåtgärder vilka beslutades i anslutning till fastighetsskatten medgavs de allmännyttiga bostadsföretagen dispens från avsättning till konsolideringsfonder under år 1985. Den hyressänkande effekt dispensmöjligheten fick beräknas till ca 5 kr. per m^2 per år, dvs. omkring 400 kr. per år eller 35 kr. per månad för en normallägenhet. Nu ansluter sig moderat- och centerledamöterna i utskottet till ett folkpartiförslag om att dessa dispensmöjligheter avskaffas.

Det som finns kvar av hyresrabatter och hyresförlustgarantier vill de borgerliga avveckla redan den 1 juli 1985. Ett bifall till dessa förslag skulle få ganska svåra och oförutsedda konsekvenser för ombyggnader i Norrbottens län liksom för de låntagare som har viss tid kvar på hyresförlustgarantilånen.

Jag har velat nämna de här senaste exemplen för att något mer illustrera vad jag tidigare i debatten anfört om att olika detaljförslag steg för steg kan urholka och försämra bostadspolitiken på ett sätt som kan bli förödande för landets bostadskonsumenter. Om borgarna fick bestämma och moderaterna leda utformningen av bostadspolitiken under kommande år, skulle landets hyresgäster, bostadsrättshavare och vanliga hushåll inte ha något gott att vänta.

Jag yrkar bifall till de reservationer, som har undertecknats av vpk.

Anf. 8 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Riksdagsordningen gör att jag måste begära replik direkt efter Tore Claesons anförande i stället för att ta en samlad replikomgång.

Det ingår i den socialistiska taktiken att göra gällande att allt som inte överensstämmer med de socialistiska partiernas förslag är högerpolitik. I den tankevärlden ingår också att folkpartister och centerpartister inte har intelligens nog till självständigt tänkande.

Om vi i stället tittar på verkligheten kan vi av de reservationer som fogats till betänkandet se att det finns en rad förslag som väckts av centerpartister. Det gäller lånesystemet, avvecklingen av mindre lån, ställningstagandet till experimentverksamheten för ungdomsbostäder, förenklade lånebestämmelser, finansieringsvillkoren för äldre egnahem, gatukostnadsfinansieringen, osv. Allt detta är sådant som vi i våra bostadspolitiska diskussioner tagit upp och som moderaterna i och för sig har anslutit sig till. Knut Billing sade t. ex. att han mycket väl kan tänka sig att räntelån blir en framtida metod. Det skulle i detta fall inte vara så att det är vi som tänkt den tanken utan bara anslutit oss till moderaterna. I verkligheten är det precis tvärtom.

När det gäller våra förslag om förändring av de ekonomiska villkoren vill jag bara notera att t. o. m. Tore Claeson i dag säger att han är ense med oss om att bostadssektorns anspråk på stöd från statens sida måste minskas. Vi har framfört en rad konkreta yrkande i den riktningen på de punkter där vi tycker att bostadssektorn skulle kunna tåla en sådan minskning. Ett förslag om en minskning av bostadssektorns belastning på de statliga utgifterna har inget reellt innehåll, om man inte också är beredd att följa upp det med en rad konkreta yrkanden.

Det blir under sådana förhållanden svårare att bygga ut boendeinflytandet, säger Tore Claeson. Det förhåller sig dock precis tvärtom. Vi i centerpartiet är starkt positiva till att människor får inte bara fysiska utan också rent ekonomiska möjligheter att skaffa sig en egen bostad. Vi pläderar för ett utökat bostadsrättsägande, och vi har framfört olika idéer om möjligheter för hyresgästerna att inte bara få inflytande utan också överta ansvar för hur fastigheten förvaltas. Därmed får de också möjligheter att styra kostnaderna.

Det är alltså ett fullständigt felaktigt påstående att vi skulle medverka till åtgärder som skulle spärra möjligheterna till ett ökat inflytande. Det förhåller sig precis tvärtom.

Och, Tore Claeson: Måste man ändå inte när man i dag ser på den utveckling som ägt rum beträffande byggnadskostnader osv. ställa sig frågan om den reglerade marknad som bostadssektorn varit har förmått få fram billiga bostäder för konsumenterna? Det har den inte gjort, och därför tycker vi att det nu är viktigt att man prövar andra metoder.

Anf. 9 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Även vi, Tore Claeson, har omtanke om de boende i Sverige. Det är bara så att vår uppfattning om hur man bäst ger ett innehåll i den omtanken skiljer sig från den som socialdemokraterna och kommunisterna har.

Vi ifrågasätter inte att det finns en god vilja inom dessa partier, men vi beklagar att man inte förstår att man skall ompröva när resultatet inte är det

som man önskar. Vi beklagar att man bara bygger vidare på ett system som har misslyckats.

Det är helt riktigt, som Tore Claeson säger, att folkpartiet starkt har engagerat sig för att driva fram beslut och förändringar som ger ett värdigt och acceptabelt liv för våra gamla, handikappade och långtidssjuka. Vi har också lyckats komma ett stycke på väg genom att folkpartister ute i kommuner och landsting tagit initiativ och drivit på förändringar.

Men vi har lång väg kvar. 60 000 av våra gamla och handikappade tvingas att tillbringa sitt liv – under alla dygnets timmar – tillsammans med människor som de inte själva har valt som livskamrater. Våra krav i samband med förslagen om de äldres boende syftar därför till att komma till rätta med dessa oacceptabla förhållanden genom ombyggnation av ålderdomshem samt utökad och bättre tillgänglig hem- och sjukvård.

Att tro att dessa problem löses genom det nu pågående ROT-programmet är att lura sig själv, Tore Claeson. Det vill till riktade insatser och ett nytänkande. I det sammanhanget är vi pådrivande och vill att staten satsar pengar, vilket vi också har föreslagit riksdagen under detta riksmöte.

Anf. 10 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Nej, Kjell Mattsson, jag vill på intet sätt påstå att folkpartister och centerpartister inte kan tänka några egna tankar, och det vet Kjell Mattsson mycket väl. Jag har den största respekt för den kunnighet som finns inom olika partier och hos deras företrädare inom dessas resp. områden. Men vad jag har svårt att förstå är orsakerna till att centern och folkpartiet i vissa avseenden och steg för steg har övergivit tidigare ställningstaganden som byggt på en mycket klar överensstämmelse mellan riksdagens partier med undantag av moderaterna. Det var den frågeställningen som jag försökte uppehålla mig vid.

Jag har inte, Kjell Mattsson, sagt att samhällsstödet till bostadssektorn skall minskas. Jag har sagt att det råder enighet om att stödet inte kan fortsätta att öka i nuvarande takt. Av bl. a. den anledningen blir det nödvändigt att dra in en del spekulationsvinster och andra vinster på boendeområdet och få till stånd en omfördelning för att därigenom skapa större rättvisa mellan olika upplåtelse- och boendeformer.

Kjell Mattsson pekade på att centern vill främja inflytandet för de boende. Jag ifrågasätter inte detta, lika litet som jag ifrågasätter det för folkpartiets vidkommande. Men det är betecknande för de förslag som ni har väckt på detta område under de senaste åren att de har en gemensam nämnare med moderaternas förslag, nämligen att ägandet i någon form förutsätts som ett villkor för att verkligt inflytande och en ökning av boendedemokratin skall kunna uppnås. Ni bortser från det faktum att det finns konkreta exempel på att det går mycket bra att även inom hyresrättens ram successivt öka det inflytandet för hyresgästerna, för dem som inte har råd att äga sina bostäder.

Till Kerstin Ekman vill jag säga att det inom ramen för ROT-programmet är fullt möjligt att lösa de problem som folkpartiet har aktualiserat bl. a. i anslutning till äldreboendet.

Anf. 11 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Vi har inte uteslutit andra former än de vi föreslår när det gäller boendeinflytandet. Vi tycker i och för sig att ägandet av en bostadsrätt är en mycket bra form för boendet. Men vi är också helt på det klara med att vi skall ha ett stort bestånd av hyreslägenheter. Vi har i motioner lagt fram förslag om olika idéer om hur inflytandet för dem som bor i dessa fastigheter skall kunna öka så att de kan påverka sin bostadsmiljö och även påverka kostnaderna för boendet. Vi har alltså ett helt spektrum av åtgärder som vi tycker är viktiga.

Det sägs att vi har lämnat våra gamla positioner. Men man måste ju ibland ompröva bostadspolitiken. Vi kan konstatera att vi i dag har ett stort bestånd av bostäder. Det gäller att i dag engagera människor för att ta ett större ansvar. Det gäller också att se till att så många som möjligt blir verksamma på detta område, dvs. att man inte utesluter utan tvärtom ökar konkurrensen och mångfalden. Jag tror att detta är till nytta för bostadskonsumenten på lång sikt.

Det är riktigt att Tore Claeson inte har sagt att man skall minska stödet. Men eftersom det rent automatiskt ökar måste man vidta åtgärder för att "skära av" den automatiska ökningen – och det är detta vi har väckt en rad förslag om.

Anf. 12 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Om man genom nytänkande kan få fram förslag som vid sitt genomförande ger större valfrihet skall man satsa på dessa förslag, anser vi från folkpartiet. Ägandet skall öka om människor så önskar. Men det är ju i fråga om detta vi skiljer oss från det socialistiska partierna, som inte vill att människor skall få möjlighet att äga sin bostad även om de så vill.

Det är helt klart att medinflytande skall finnas och öka även för dem som bor i hyresrättslägenheter. Tore Claeson vet mycket väl att folkpartiet på sin tid i bostadsdepartementet såg till att dessa möjligheter förbereddes.

Tore Claeson! Det är inte riktigt att ROT-programmet skulle lösa de problem som finns när det gäller boendet för åldringar och handikappade som antingen vill bo kvar hemma i sin bostad eller bo på institution. Det behövs ett nytänkande när det gäller den sektorn i svenskt samhälle, och vi kommer att lägga fram förslag till åtgärder för att lösa detta problem. Vi löser det inte genom det byråkratiskt uppbyggda ROT-programmet.

Anf. 13 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Den omprövning av bostadspolitiken som Kjell Mattsson uppehöll sig vid och det nytänkande som Kerstin Ekman talade om borde rimligtvis gå i en viss, bestämd riktning. Enligt vpk:s uppfattning borde färdriktningen vara sådan att den bidrar till att förbättra förhållandena på bostadsmarknaden och till att få slut på det förhållandet att så många här i landet kan göra sig stora vinster på att människor måste ha någonstans att bo. Det är en inriktning som jag tycker att ni, både centern och folkpartiet, i viss mån har övergivit. Det har ni illustrerat med de konkreta förslag som ni har lagt fram under senare år.

Så till ROT-programmet. Kerstin Ekman vill se ett nytänkande för att åstadkomma förbättringar. Men vore det inte rimligt att, i stället för att motionera om att avveckla ett ROT-program av en omfattning som egentligen bara har sin motsvarighet i det miljonprogram som genomfördes i fråga om bostadsbyggandet på 1960-talet, vara litet konstruktiv och visa detta nytänkande genom att ange vilka förändringar och förbättringar ni vill ha inom ROT-programmets ram? Tydligen menar ni att detta inte nu tillgodoses. Det vore väl ett nytänkande, det vore väl progressivt, det vore väl framåtsyftande och det vore väl bra mycket mer konstruktivt än att ställa förslag om att avstå från och upphöra med ROT-programmet?

Anf. 14 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Mina kolleger i bostadsutskottet har redan noterat att vad vi i dag gör är att behandla vad som i regeringens proposition föreslås om anslag till bostadsförsörjning. Jag vill notera att utskottet på alla punkter tillstyrker regeringens förslag och att de flesta motioner avstyrks. Dock föreslås fyra tillkännagivanden med anledning av motionsyrkanden. Moderata samlingspartiets partimotion, där man bl. a. begär förändringar inom det nuvarande räntebidragssystemet, avstyrks. Med anledning av att centerpartiet för fram förslag om nytt bostadsfinansieringssystem och folkpartiets yrkande i samma fråga hänvisar utskottet till att dessa frågor också berörs i bostadskommittén och att man bör avvakta dess arbete.

Inledningsvis yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter, med undantag av motiveringen beträffande mom. 6 om statlig totalfinansiering, där jag yrkar bifall till reservation 7.

När jag tog del av betänkandet, som innehåller 63 reservationer, varav 47 borgerliga, gjorde jag först och främst följande reflexion. Talet om samsyn i de stora politiska frågorna mellan de borgerliga partierna gäller under alla förhållanden inte bostadspolitiken. De olika reservationerna bekräftar denna iakttagelse. Dessutom kan man förmärka att den s. k. mittenpolitiken i dag har en svag ställning. Jag har sedan tvåkammarsystemet avvecklades varit ledamot i det utskott där bostadsfrågorna behandlas, och jag har åtminstone inte under den perioden upplevt en så stor oklarhet mellan de politiska blocken som den som i dag råder.

I mitt förberedelsearbete för detta inlägg har jag bl. a. läst igenom en del äldre partimotioner. Jag har tagit del av partimotioner som utarbetats under Gunnar Heléns, Per Ahlmarks och Ola Ullstens ledarskap, och jag känner egentligen inte igen tendensen. Det verkar som om Kerstin Ekman har hoppat över rågången, när folkpartiet nu möter moderaterna i en del av reservationerna och partierna tillsammans har funnit varandra. Min enda kommentar är det som Per Ahlmark sade i ett trängt läge: Lycka till!

När man nu lyssnar till utskottets företrädare och försöker sålla ut vad som skulle kunna vara den gemensamma plattformen vid en eventuell regeringssamverkan, står man faktiskt undrande. Var finns den borgerliga treenigheten? Jag noterar naturligtvis också att mittenpartierna avstod från en replikomgång mot herr Billing.

Men utgångspunkten för såväl socialdemokratin som de borgerliga partierna måste vara fördelningspolitiken. Vi kan inte oreserverat fortsätta att låna till konsumtion. Det var då under den borgerliga regeringsperioden som vi hamnade i detta trängda ekonomiska läge.

På bostadsområdet innebär det att en ökning av bostadsstödet i form av ränte- och skattesubventionering i princip måste finansieras genom omfördelningar inom bostadssektorn. På sikt måste även den totala mängden bostadssubventioner, som i dag är i storleksordningen 27 miljarder, ses över.

Nu har några av dagens företrädare i debatten möjligheter att verka inom den arbetande bostadsutredningen, vars direktiv bl. a. omfattar översyn av bostadsstödet och finansieringsvillkoren i allmänhet. När det gäller den allmänna målsättningen kan vi nog säga att vi är överens. Men när det gäller bostadssektorns omfördelning, då går meningarna isär. Det gäller alltså fördelningspolitikens konkreta innehåll. Dagens betänkande är belysande.

I reservationerna försöker man tona fram att siktet fortfarande är inställt på en socialt inriktad bostadspolitik. Men då måste man väl ändå förändra sin grundsyn beträffande fastighetsskatten. Den är ju ett konstruktivt system för att genomföra en rättvis och solidarisk omfördelning.

Jag kan naturligtvis förstå att herrar Mattsson och Claeson samt fru Ekman, som är ledamöter i bostadsutredningen, är litet grand avvaktande i dag. Man vill så att säga inte helt och hållet förstöra sina förutsättningar att kunna påverka det arbete som kommittén har att göra. Men då tycker jag att man borde vara litet försiktigare i det praktiska arbetet i dag.

Nu försöker man att skuggboxa sig fram – man hävdar att det inte är något speciellt nytt som kan skapas fram ur debatten. Det är väl rätt säkert att om man ser på helheten i debatten, kommer det inte fram något speciellt nytt.

Den moderata partimotionen är i det här fallet särskiljande. Där talas det klarspråk så rakt att man under de senaste månaderna måst förändra dess innehåll – den var ju omöjlig att hantera under en valrörelse.

Jag är litet ledsen över – men kanske den efterföljande debatten kan ge klarhet – att inte folkpartiet och centern från talarstolen har tagit klarare avstånd från moderaterna. Genom den här motionen kan vi ju se vilka konsekvenserna av en moderat bostadspolitik kan bli.

Jag kommer därför i det efterföljande att koncentrera mig på den högersväng som finns i moderaternas partimotion och i de moderata reservationerna.

Men jag vill först konstatera att bostaden i de allra flesta fall har en stor betydelse för människor. Bostaden ger ramen för vårt sociala liv, och det är där vi upplever merparten av våra glädjeämnen och sorger. Det är där barn uppfostras, och det är där vi lever under vår ålderdom.

Bostaden har emellertid inte bara en social betydelse. Den betyder också mycket för familjeekonomin. De flesta människor använder i dag 25 % av den disponibla inkomsten till att betala bostaden. Bostadskostnaden utgör ungefär 25 % av konsumentprisindex.

Mot denna bakgrund är det naturligtvis viktigt att vi här i riksdagen ägnar stort intresse åt frågan hur vi skall kunna hjälpa till att bereda medborgarna

möjligheter att också framöver till rimliga kostnader – i förhållande till medborgarens inkomster och i överensstämmelse med samhällsekonomin – bo i goda bostäder.

Det är från dessa utgångspunkter som bostadsstödet ändock är nödvändigt. Utan bostadsbidrag, räntebidrag och – för villaägarna – skattesubventioner skulle många tvingas att antingen gå från gård och grund eller också flytta till mindre och sämre lägenheter. Det är en utveckling som vi inom socialdemokratin naturligtvis vill motverka.

Den moderata bostadspolitiken kan särskiljas från de andra partiernas. Knut Billing anförde här i dag, liksom moderaterna brukar göra, att den moderata bostadspolitiken måste ses mot bakgrund av moderaternas ekonomiska politik i övrigt.

Jag accepterar gärna den utgångspunkten. Men vad är det för ekonomisk politik som moderaterna vill föra? Jo, de skall ta bort fastighetsskatten, som ger staten 3,5 miljarder. De säger nej till höjningar av bensinskatt och energiskatt på 4 miljarder. De lovar sänka inkomstskatten med 16 miljarder, samtidigt som de avger löften om att minska budgetunderskottet med ytterligare 10 miljarder. Ändå skall ingen drabbas av de olika åtgärderna. Jag är inte så bra på matematik, men litet kan jag i alla fall, och detta går bara inte ihop. Men herr Billing kan kanske i sina kommande repliker klargöra för mig hur denna ekvation skall gå ihop.

Jag måste också ställa frågan: Vilka konsekvenser får moderaternas bostadspolitiska motion för hyresgäster och bostadsrättsinnehavare? Under den allmänpolitiska debatten här i riksdagen i början av februari i år redogjorde vi för de fördelningspolitiska effekterna av den moderata motion som då förelåg. Följden av detta blev en rad taktiska reträtter från moderaternas sida, och nu försöker de helt dölja motionens egentliga innebörd.

Vid bostadsutskottets slutbehandling av moderatmotionen och vid justeringen av utskottsbetänkandet sprang moderaterna t. o. m. till riksdagstryckeriet för att försöka ändra innehållet i betänkandet. De hänvisade till att det var fråga om ett skrivfel. De ville byta ut en siffra och därmed ändra innebörden i sitt förslag. Självfallet sade en överväldigande majoritet av bostadsutskottet nej till detta.

Jag vill redovisa denna bakgrund, eftersom det ofta sägs att vi bara försöker förklena moderaternas politik. Men såväl folkpartiet och centerpartiet som vpk skriver i detta betänkande, tillsammans med oss socialdemokrater:

"Ett genomförande av motionsförslaget skulle medföra så stora kostnadsökningar för de boende och dessutom leda till sådana olikheter i boendekostnaderna med hänsyn till olika upplåtelseformer att stora delar av den sociala bostadspolitiken skulle raseras."

Det är på denna punkt som jag känner besvikelse över att Kjell Mattsson och Kerstin Ekman hittills i debatten inte har betonat just detta uttalande. Ni säger ju också nej till den asociala bostadspolitik som moderaterna vill föra.

Inför den kritik som framförts har moderaterna backat, vilket alla som

följde de politiska debatterna runt om i Sverige under gårdagen kunde notera. Moderaterna inser själva att de inte kan stå för den bostadspolitik de har presenterat. Vad gör de då? Jo, de skriver en reservation som faktiskt innebär en helt ny motion, som ingen av oss i utskottet haft möjlighet att behandla och som i sak innehåller något helt annat än det vi har diskuterat i utskottet. Att moderaterna väljer denna metod i riksdagsarbetet får man hoppas är en engångsföreteelse, men det är i alla fall mycket otillfredsställande.

Man måste fråga sig vad den moderata fördelningspolitiken på bostadsområdet innebär. Den innebär att man för äldre årgångar beräknar en ingående ränta fr. o. m. halvårsskiftet 1985 med utgångspunkt från en garanterad ränta på 3,0 % – tidigare räknade man ju med 3,4 %. När man uppnått nivån för bostadslåneräntan avbryts uppräkningen. I årets motion gör moderaterna inte någon precisering på den här punkten, men i tidigare motioner förutsatte man en fortsatt upptrappning. Under en rad år har moderata motioner väckts på det här området, så det är inte något nytt som nu föreslås. Talet om skrivfel är bara en form av förenklat politiskt-taktiskt arbete.

Sedan för man fram frågan om reglering av kapitalkostnaderna och säger att 30 kr. skall gälla enbart för 1986. Men vem skall betala mellanskillnaden om beloppet blir högre? Skall det ske genom kommunala subventioner? Man säger att spärregeln är obehövlig 1987 och senare, och därmed kommer man ifrån kravet på en precisering. Så enkelspårigt får man väl ändå inte resonera när det gäller en så viktig fråga som bostadspolitiken. Från socialdemokratiskt håll har vi många gånger framfört att man i bostadspolitiken inte får utgå från att bostaden är en handelsvara. Det är ett sådant synsätt moderaterna nu vill föra in i debatten.

Anf. 15 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Herr Jadestig gav sig in på reptricket att å ena sidan tala om att vi helt har överskridit rågången i vårt förhållande till moderata samlingspartiet och att å den andra efterlysa enighet mellan de icke-socialistiska partierna. Jag tycker inte att herr Jadestig skall bekymra sig över vare sig det ena eller det andra. Vi anser att våra förslag skall bedömas utifrån deras innehåll och utifrån de mål vi önskar uppnå. Herr Jadestig gjorde en uppräkning som gällde avskaffandet av fastighetsskatten och andra skattehöjningar. Detta bör faktiskt betraktas som någonting positivt för de svenska medborgarna, inte som något negativt.

Vi är ense med moderaterna och centerpartisterna om att vi måste få en annan bostadspolitik och ett nytt finansieringssystem. Men vi är inte eniga med moderaterna om den lösning de föreslår. Detta har jag sagt i mitt första inlägg, herr Jadestig, och det står också att läsa i betänkandet.

Herr Jadestig försökte föra in diskussionen på de debatter som fördes i går. Det är faktiskt så att man försöker inbilla svenska folket att socialdemokraterna och moderaterna är något slags huvudalternativ i svensk politik. Man bör emellertid, när man studerar de förslag som lagts fram, betänka att det är centern och folkpartiet som genom sina förslag kommer att sätta gränserna för det innehåll politiken till sist kommer att ha.

Anf. 16 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Att replikera på Thure Jadestigs anförande är litet besvärligt, eftersom han sade så förfärande litet om vad socialdemokraterna skulle vilja fortsätta att göra, om den situationen uppstår att de skulle få fortsatt ansvar för bostadspolitiken. Han var i stället väldigt bekymrad för hur centerpartiet, folkpartiet och moderaterna skulle klara att bedriva bostadspolitik. Han var så fascinerad av det att han inte ens hörde att Knut Billing och jag hade ett utbyte av frågor och synpunkter beträffande moderaternas förslag till räntebidragsavveckling. Jag deklarerade att anledningen till att vi inte kan följa moderaterna i deras resonemang i det avseendet är att om systemet får verka fullt ut i ett antal år skulle det få förödande konsekvenser för såväl nyproduktion och ombyggnadsverksamhet som boendekostnader. Det var alltså en mycket klar deklaration från min sida att vi i centern inte kan acceptera den förändring av bostadsfinansieringen och bostadskostnaderna som moderaterna föreslår. Vi har klart angett hur vi vill gå vidare.

Detta är i och för sig en uppgift för bostadskommittén, sade Thure Jadestig. Men låt mig då bara konstatera att bostadskommitténs arbete ju har blockerats av att socialdemokraterna skulle bli färdiga med genomförandet av fastighetsskatten. När det uppstod problem i samband med lagrådsbehandlingen innebar det ytterligare förseningar i bostadskommitténs arbete, eftersom man måste avvakta lagrådets ställningstagande.

Jag vill bara konstatera att fastighetsskatten inte är möjlig att förena med ett system där man omfördelar kostnader över tiden, om detta system skulle innebära ett mycket litet eller inget subventionsinslag. Det är ju orimligt att en fastighetsägare, bara för att hans fastighet blir några år gammal, ovanpå de verkliga kostnader han har att svara för dessutom skall svara för att betala skatt till staten. Vi anser att det är helt nödvändigt att fastighetsskatten avvecklas. Den är ett inslag som socialdemokraterna hittat på för att få in pengar. Socialdemokraterna tycker inte särskilt mycket om att folk skaffar sig egen bostad och gör uppoffringar under några år för att bo billigare i framtiden. Detta vill socialdemokraterna bromsa, och då gäller det att lägga på litet speciella avgifter.

Anf. 17 KNUT BILLING (m) replik:

Herr talman! Thure Jadestig ställde ett antal frågor till mig. Han gjorde också en beskrivning av det förslag som vi lagt fram. Jag vill kommentera det något.

Först säger Thure Jadestig att vi moderater föreslår en lång rad skattesänkningar till årets riksdag. Det är rätt, Thure Jadestig – vi föreslår en lång rad skattesänkningar till årets riksdag.

Sedan säger Thure Jadestig att vi moderater vill minska budgetunderskottet. Det är rätt Thure Jadestig – vi vill minska budgetunderskottet. Hur skall vi kunna åstadkomma det? Jo, genom att göra en lång rad besparingar inom den budget som framlades i början av året.

Får detta några konsekvenser? Ja, det får konsekvenser. På bostadsområdet – det klargjorde jag helt öppet – blir det högre boendekostnader, hyran

kommer att vara högre, men de som skall betala denna hyra kommer också att få väsentligt mycket mer i plånboken att betala med.

Vidare säger Thure Jadestig att vi vid slutbehandlingen och justeringen av betänkandet frångick vårt förslag och ville ändra siffror. Thure Jadestig gör sig därmed skyldig till samma historieförfalskning som vi har kunnat läsa i tidningarna. Det var helt enkelt så att vi vid behandlingen av motionerna framförde att det var ett fel i vår motion – det erkände vi öppet. Det skulle stå 3,0 % i stället för 3,4 %. Detta ville man inte godta. Må så vara, men Thure Jadestig får finna sig i att det blir en något märklig debatt, om han inte vill acceptera de siffror som vi säger skall gälla.

Thure Jadestig beklagade sig över att vi ändrade så mycket, att vi ändrade från föregående år och att vi har infört spärren på 30 kr. Alla förslag som diskuteras här i riksdagen reformeras då och då. Det blir förändringar i dem. På samma sätt kan det gå med motioner – det är inget märkligt i detta.

Det är här helt enkelt fråga om en vidareutveckling. Vi har tänkt mera och kommit fram till att det är rimligt att införa denna spärr. Vi är heller inte opåverkade av de förslag som behandlas i riksdagen, exempelvis upptrappningen av den garanterade räntan – vilken drabbar dem som bor i hyreshus med 350 milj. kr. – som socialdemokrater och kommunister drev igenom i höstas.

Vilka är det som skall betala mellanskillnaden? Är det kommunerna? frågar Thure Jadestig. Nej, den mellanskillnad som uppstår när taket nås får man i så fall ta ut under kommande år, vilket blir helt rimligt, eftersom kostnadsökningarna under den tiden blir väsentligt lägre.

Jag vill konstatera att Thure Jadestig inte med ett ord presenterade den politik som socialdemokraterna står för, och det kanske inte är så märkligt – för den finns inte.

Anf. 18 THURE JADESTIG (s) replik:

Herr talman! Till Kerstin Ekman vill jag säga att jag tycker att rågången är ganska oklar. En sak har i alla fall blivit dokumenterad med den här reservationen, och det är att det finns ett starkt samförstånd mellan folkpartiet och moderaterna – vilket tidigare har varit ytterst sällsynt.

När det gäller Kjell Mattsson skall jag gärna erkänna att jag visst lade märke till hans korta replik, men den var så vänlig och hänsynsfull att jag trodde att det bara var fråga om en liten skenmanöver. Inlägget därefter bekräftade också detta.

Jag skulle vilja ställa en fråga både till folkpartiets och till centerns representanter om den här reservationen, som jag betecknar som en helt ny motion: Tycker ni att det här är ett handlingssätt från moderaternas sida som är O.K.? Står detta, tycker ni, i överensstämmelse med de arbetsmetoder som vi har haft och förhoppningsvis också i fortsättningen skall ha i utskottet? Vi borde väl rimligen också få sakbehandla frågorna. När det gäller de här frågorna har det inte varit någon sakbehandling i utskottet.

Till Knut Billing vill jag säga att han är en dålig lyssnare. Jag gjorde en stark markering av vad socialdemokratisk bostadspolitik innebär. När det

gäller frågan om 30 kr. per m^2 leder moderaternas förslag leder till att vi får en kapitalkostnadsökning. Då måste man fråga sig vem som skall betala mellanskillnaden, som i vissa fall kan uppgå till dubbla beloppet. Det är detta som inte klart framgår i moderaternas motion. Menar ni verkligen att det är kommunerna som skall göra det?

Eftersom allmännyttan, som drivs efter självkostnadsprincipen, drabbas speciellt hårt om kapitalkostnaderna ökar med mer än 30 kr. – samtidigt som hyreshöjningar är maximerade till 30 kr. – finns det faktiskt bara två alternativ för dessa företag; antingen får kommunerna gå in med förlustbidrag eller också tvingas man att sälja fastigheterna. Är detta målsättningen för den borgerliga politiken?

Anf. 19 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Man kan ju uttala sig klart och med tyngd även om man gör det med ett vänligt tonfall.

Frågan som Thure Jadestig ställde var fullständigt onödig. Det finns inom majoriteten inte några delade uppfattningar om hanteringen. Vi har behandlat den motion som har remitterats till oss. Jag har tillsammans med vice ordföranden gjort klart att detta är vad som gäller. På den punkten finns inga oklarheter.

Jag skulle vilja få en diskussion med Thure Jadestig om detta som han säger om att det är nödvändigt att få till stånd en minskad kostnad för bostadssektorn. Alla förslag som har väckts av moderaterna, centern och folkpartiet avvisas av socialdemokraterna. Socialdemokraterna säger att vi måste omfördela och att fastighetsskatten är det instrument med vilket vi skall omfördela. Men om vi ser på den redovisning som regeringen själv gör, Thure Jadestig, finner vi att kostnaden för en nytillkommande årgång av bostäder blir 1 900 milj. kr. i nya räntebidrag. Kostnaden blir sedan mindre när det flyter in räntebidrag genom att hus utgår ur systemet. Trots detta kostar alltså nya räntebidrag säkerligen mer än 1 miljard. Betyder det, eftersom det är den enda metod regeringen vill använda i dag, att regeringen kommer att lägga fram förslag om en ytterligare höjning av fastighetsskatten för att få in de omfördelningspengar som är nödvändiga för att de ständigt ökade räntebidragen skall kunna betalas?

Anf. 20 KNUT BILLING (m) replik:

Herr talman! Thure Jadestig återkommer till den reservation som vi har avgivit om förändringar inom räntebidragssystemet och säger att vi där tar upp en helt ny motion. Nej, Thure Jadestig, det är inte en ny motion. Det är inte heller korrekt att säga att vi inte har haft möjligheter att diskutera frågan i utskottet. Vid utskottsbehandlingen klargjorde Rolf Dahlberg att det fanns en felskrivning i motionen som vi hade velat ändra, nämligen att det skulle stå 3,0 i stället för 3,4. Utskottet var informerat om detta, och det var fullständigt klart hela tiden som vi diskuterade ifrågavarande motion.

Att socialdemokraterna av taktiska skäl inte vill acceptera att det vi säger om vår motion skall gälla må vara Thure Jadestigs ensak, men det gör

debatten än märkligare i detta svåra ämne. Vi moderater borde själva veta vad vi vill föreslå, men det är tydligt att Thure Jadestig vill klara debatten på det sättet att han diskuterar någonting helt annat.

När det gäller taket för hyreshöjningar på 30 kr./m^2 vill jag påpeka att det icke kommer att uppgå till det dubbla beloppet, som Thure Jadestig påstår. Det har han fått helt om bakfoten. Det är endast i fråga om några övergångar som 30-kronorstaket slås igenom, och i övrigt blir beloppen väsentligt lägre. Dessa kostnader kan tas ut året därpå när kostnadsökningen blir väsentligt lägre.

Anf. 21 THURE JADESTIG (s) replik:

Herr talman! Jag håller inte med om Knut Billings beskrivning av utskottsarbetet. Glädjande nog är inte Billing ett sanningsvittne. Kjell Mattsson, som är utskottets ordförande, har dokumenterat att vi i utskottet har behandlat partimotionen. Vi har inte kunnat behandla den reservation som innehåller någonting helt annat.

Det Knut Billing säger om att ändra det s. k. skrivfelet är rätt märkligt. Under allmänpolitiska debatten betonade vi från socialdemokratiskt håll denna fråga, men då sade ni inte ett dugg. När ni sedan ville göra ändringen via riksdagens tryckeri sade er kanslichef att socialdemokraterna var kitsliga när vi inte gick med på det. Vi har i alla fall fått bekräftelse på en sak, nämligen att 1 500 milj. kr. är kitsligheter. En sådan ekonomisk politik kan vi inte acceptera.

Jag kommer att tänka på Fröding: "Erk du, Maja du". Jag vet inte om Fröding var någon ekonom, men moderaterna har något av Frödings stil när de lägger fram förslag som de inte vet hur de skall finansieras.

Jag är glad över Kjell Mattssons klargörande. Jag har betonat att vi har en gemensam plattform när det gäller att fördelningspolitiken måste drivas inom bostadsområdets egen sektor. Om bostadsutredningen kommer med förslag till andra metoder tar vi upp den diskussionen då.

Anf. 22 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Bostadsbyggandet har minskat kraftigt de senaste åren. Hyrorna och boendekostnaderna i övrigt har ökat för människorna. Centraliseringen av boendet har varit påtaglig. Barnfamiljernas möjligheter att få bo i småhus har allvarligt försämrats genom att en rad fördyrande åtgärder för småhuskollektiv har genomförts. Det är i stort sett vad som hänt. Någon förändring av den förda regeringspolitiken har inte debatten i dag hittills gett någon vägledning om. Det innebär att de senaste årens utveckling kommer att prägla den närmaste framtiden med ett fortsatt socialdemokratiskt ansvar för bostadspolitiken. Det är inte den inriktningen av bostadspolitiken som vi i centern vill ha.

Kjell Mattsson har inledningsvis angett huvudmålen i centerns bostadspolitik. Jag skall i huvudsak uppehålla mig vid tre centerreservationer till betänkandet, som anger vår syn på den närmaste framtiden i de avseendena.

Den första reservationen berör kommunernas och statens ansvar för

förluster på bostadslån. Man kan säga att det i dag förhåller sig på det sättet beträffande borgensansvaret för bostadslånen att staten skor sig på kommunernas bekostnad. Det tycker vi i centern inte är riktigt. Men det tycker tydligen de andra partierna eftersom de inte vill ändra på det förhållandet.

I dag skall kommunerna svara för 40 % av låneskulden vid förlusttillfället. Det innebär t. ex. att kommunens andel vid en låneskuld på 200 000 kr. är 20 % därav, dvs. 80 000 kr. Görs en förlust vid en exekutiv försäljning på låt oss säga 100 000 kr. skall kommunen svara för 40 % av låneskulden, dvs. 80 000 kr. av förlusten, medan staten i det fallet bara behöver svara för 20 000 kr. Om försäljningen däremot skulle ge ett bättre resultat än låneskulden behålls hela den överskjutande delen av staten. Det menar vi är en orimlig ansvarsfördelning mellan stat och kommun. Vi menar att kommunen och staten skall svara för 40 % resp. 60 % av den verkliga förlusten på bostadslånet, dvs. i det aktuella exemplet där förlusten var 100 000 kr. skall kommunen svara för 40 %, dvs. 40 000 kr. och inte 80 000 kr. som är fallet nu och staten för 60 %, dvs. 60 000 kr. och inte som nu gäller 20 000 kr.

Den nu gällande ansvarsfördelningen innebär att staten övervältrar kostnaderna på kommunerna. Staten tar inte sitt ansvar fullt ut. Följden blir att det är de ekonomiskt svaga kommunerna som drabbas hårdast. Det leder också till att kommunerna tvekar eller vägrar att gå in i ett borgensåtagande på sådana platser där småhusmarknaden är svag, dvs. oftast i glesbygden. Det leder i sin tur till att glesbygdsboendet försvåras eller omöjliggörs, och vi får en styrning av boendet och byggandet mot de stora expansiva områdena. Det här är också en ordning som har kritiserats kraftigt från kommunalt håll.

Får jag fråga de andra partierna: Är det en medveten bostadspolitik i centralistisk riktning för att förhindra ett fortsatt glesbygdsboende? Är det därför ni inte är beredda att ändra de ansvarsregler som nu gäller, eller varför accepterar ni inte centerns förslag på det här området? Vad säger t. ex. Thure Jadestig till den familj som vill bygga ett hus i glesbygden men som nekas statliga lån för att kommunen inte anser sig ha möjlighet att ta ansvaret för låneskulden? En spridd bebyggelse och boende i småhus ger ju de bästa förutsättningarna för en god bostadsmiljö. Det är därför viktigt att samhället stimulerar en utveckling åt det hållet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 18.

Den andra centerreservation jag vill ta upp berör det statliga stödet till finansiering av gatukostnader. Låt mig först säga att det är tillfredsställande att de regler som tidigare gällde och som infördes av dåvarande planministern Danell nu har ändrats. Vi har i motioner, senast vid föregående riksmöte, från centern pekat på den oro för höga kostnader som många egnahemsägare kände inför den tillämpning som kunde göras av de då gällande bestämmelserna från kommunernas sida. Det är motiverat med statliga stöd i ett läge när fastighetsägaren ställs inför utgifter som han haft små möjligheter att påverka eller att förutse. Men revideringen av bestämmelserna är enligt vår uppfattning inte tillräckligt omfattande. Vi menar att lånereglerna bör vidgas att omfatta också kostnaderna för vatten och avlopp. Genom villkoren i

ROT-programmet har småhus uteslutits från den möjlighet som tidigare fanns till lån för ombyggnad även för detta ändamål. Vi menar att en lånemöjlighet även för vatten- och avloppsutrustning kan vara väl motiverad för många fastighetsägare inom ett va-saneringsområde.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 21.

Den tredje reservation jag vill ta upp berör ett program för underhåll och förnyelse av kommunernas vatten- och avloppsnät. Vi har i en partimotion från centern krävt att ett sådant långsiktigt program genomförs. Utskottsmajoriteten avstyrker vårt förslag.

Vatten- och avloppssystemen i vårt land omfattar ungefär 130 000 km. I dag hotas mycket av det va-nätet av direkt förfall på många områden. Anledningen är att underhållet eftersatts. Drygt hälften av avloppsnätet är t. ex. från mitten av 1960-talet eller senare, och 85 % av avloppsledningarna består av betongrör som är mer än 20 år gamla. Vattenledningarna består i stor utsträckning av gjutjärns- eller stålrör med begränsad livslängd.

Blir det läckage uppstår problem av olika slag. Läckande avloppsledningar ger miljöskador, och läcker vattenledningarna får konsumenterna betala för vatten som försvinner innan det når hushållen. För den som såg på Aktuellt på TV i går kväll gavs det ett färskt exempel på detta från Vällingby. Det var inte vårfloden som vällde fram utan det var en större läcka i vattensystemet som orsakade den kraftiga översvämningen.

För att få till stånd en målmedveten restaurering måste man skaffa sig en god överblick över dagsläget när det gäller va-systemet. I många kommuner saknar man dess värre denna överblick. Vad som främst krävs är därför en kartläggning av va-nätets tillstånd, varefter man kan gradera insatsernas angelägenhetsgrad. Det är ofta en självklarhet att underhåll och förnyelse måste hålla samma takt som förslitning och förstörelse. Så sker inte i dag. I Stockholms kommun t. ex. är förnyelsetakten anpassad till en 500-årig livslängd. Tillämpat bakåt i tiden i stället för framåt skulle detta innebära att avloppsrör från Gustav Vasas tid fortfarande skulle vara i bruk.

Man bör före år 2 000 ha förnyat det ledningsnät som är anlagt före år 1965. Det är det målet som vi anger i vår partimotion. En sådan förnyelse skulle kräva årsinvesteringar på ca 3 miljarder kronor. Förutom att det här är nödvändigt skulle det ge en rad fördelar för samhället. Det skulle ge nära 10 000 nya arbeten i anläggningsbranschen och den tillverkningsindustri som har denna bransch som avnämare. Det skulle skydda miljön från onödiga skador genom läckage, och det skulle bespara konsumenterna dyra vattenavgifter. Vatten rinner i dag bort ur ett läckande vattenledningsnät.

Socialdemokraterna har ju gjort ett stort nummer av ROT-programmet på bostadssidan. Får jag fråga: Är det inte lika angeläget att rusta upp och förnya vatten- och avloppssystemet? Utan det kan inte bostäderna fungera. Varför säger socialdemokraterna nej till vårt förslag i det sammanhanget?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 28.

Sedan vill jag göra några kommentarer ytterligare till den debatt som har förts här. Jag tycker att det är dags att socialdemokraterna och Thure Jadestig nu bestämmer sig för hur de skall ha det i sin argumentering.

Å ena sidan säger Thure Jadestig att centerpartiet och folkpartiet nu alltmer traskar patrull med moderaterna. I nästan samma andetag säger han å andra sidan att det inte sedan tvåkammarsystemet avvecklades har förekommit en sådan bristande samsyn som den som i dag råder mellan de tre borgerliga partierna på bostadspolitikens område. Hur skall Thure Jadestig ha det egentligen? Den här argumenteringen går ju inte ihop. Det är tydligen så att socialdemokraterna och Thure Jadestig i denna debatt faller på eget grepp, vilket också är symtomatiskt för socialdemokratisk bostadspolitik i det här landet.

Tore Claeson diskuterar utifrån samma tema. Men han är åtminstone konsekvent i sin argumentering. Han påstår att centerpartiet och folkpartiet är på väg från en social bostadspolitik mot en marknadsanpassad. Får jag fråga Tore Claeson: Är det en social bostadspolitik att försvåra boendet i småhus för barnfamiljerna? Vpk har ju gått med socialdemokraterna när det gäller förslag om att höja villaskatten och kostnaderna för småhusägare med omkring 1 500 kr. per år.

Tore Claeson sade vidare att det med vpk:s hjälp förs en framsynt mark- och bostadspolitik i det här landet i dag, och att den skulle kunna utvecklas med vpk:s stöd. Får jag fråga: Var finns den i dag, Tore Claeson? Ge exempel på den! Är det t. ex. framsynt att öka regleringarna? Är det framsynt att öka bygglovstvånget och att minska den enskildes påverkan, enligt regeringens PBL-förslag till lagrådet? Blir det svårare att få ökat boendeinflytande till stånd, Tore Claeson, om man förvandlar kommunernas tomma hyreshus till bostadsrätter, som centern har föreslagit?

Jag vill avslutningsvis säga att vi, som Kjell Mattsson sade, har avvisat den långtgående avvecklingen av statens bostadsstöd till de boende som moderaterna föreslår. Jag tror att det är förnuftigt om moderaterna och Knut Billing får fortsätta att tänka ytterligare ett tag på denna fråga.

Anf. 23 MARGARETA PALMQVIST (s):

Herr talman! Jag skall beröra sociala frågor och bostadsförbättringsprogrammet samt vissa av de reservationer som sammanhänger med dessa spörsmål.

Det bostadsförbättringsprogram som riksdagen beslutade om i december 1983 är avsett att betona att svensk bostadspolitik skall ges en social inriktning. Målet är oförändrat: att bereda *alla* människor i vårt land bekväma, rymliga och sunda bostäder till rimliga kostnader – i en god miljö.

Programmet gör det möjligt att genomföra bostadssocialt angelägna och ekonomiskt försvarbara bostadsförbättringar. Vilka åtgärder? kan man då fråga sig. Vem är det som inte bor bekvämt i dag, inte rymligt, inte har en sund bostad, inte har en lön som klarar kostnaden, inte har tillgång till en bra miljö? Tyvärr är det fortfarande ganska många människor i vårt land som kan sägas sakna både en och flera av dessa kvaliteter i sitt boende.

Jag skall lämna ett par exempel. Det första exemplet är visserligen några år gammalt. Vid ett tillfälle beräknade man att det fanns ungefär 10 000 hemlösa människor i våra tre storstadsområden. Dessa människor var helt

bostadslösa. Detta är en grupp som vi oftast glömmer bort, men den borde räknas in när det gäller behov av bostäder. 1978 bodde 90 000 människor, som var över 65 år, minst tre trappor upp i flerbostadshus utan hiss.

Det är viktigt att vi har klart för oss att det faktiskt finns många människor i vårt land som tvingas leva ett ganska begränsat liv, isolerade och hindrade av den fysiska miljön i bostaden och dess omgivning, fysiska hinder som begränsar friheten och möjligheten att delta i samhällslivet. Vi socialdemokrater har för länge sedan insett att på en bostadsmarknad som ensidigt styrs av marknadskrafterna, där prisbildningen får fritt spelrum, kan de resurssvaga aldrig få möjlighet att välja bostad efter behov.

I moderaternas motion 2707 beskrivs en socialistisk bostadspolitik. I motionen radas upp alla de styrmedel som vi utnyttjar, men inte en enda gång på en hel sida nämns ordet människa. Moderaterna beskriver en socialistisk bostadspolitik som en mängd maktmedel för några objekt, som på ett ställe får heta konsumenterna. När man sedan övergår till att beskriva sin egen bostadspolitik talar man visserligen om människor: människor skall få möjlighet att själva välja sin bostad tack vare fri prisbildning och konkurrens på bostadsmarknaden. Men frihet för vem, för den ekonomiskt starke? Ja, men hur blir det för den som inte har råd eller som inte har kraft att själv föra sin talan? Frågan är obesvarad.

Skall vi inte ha en bostadspolitik som ger även dessa människor möjlighet att välja och påverka hur de vill bo?

Solidaritet omsatt i bostadspolitik innebär för mig att vi vågar pröva olika styrmedel för att öppna bostadsmarknaden även för dem som inte har konkurrensmöjligheter. Jag vill inte ha styrmedel, reglering, kontroll och subventioner för deras egen skull utan för att åstadkomma någonting – en rättvisare fördelning på bostadsmarknaden.

Så t. ex. är det meningslöst att begära att kommunerna skall kunna ta sitt ansvar för bostadsförsörjningen, om vi inte ger dem möjlighet till inflytande på bostadsmarknaden. Det är naturligtvis nödvändigt att vi noga prövar hur skattemedel till bostadssektorn skall fördelas på bästa möjliga sätt.

Om – som vi alla är överens om – det nu finns ett stort behov av förnyelse och förbättring av de bostäder som redan är byggda, då måste vi utforma ekonomiska förutsättningar med hänsyn till detta. Det är en viktig del av bostadsförbättringsprogrammet.

Herr talman! Så till reservationerna. I reservationerna 2 och 3 avfärdar samtliga borgerliga partier förslaget om en mycket begränsad försöksverksamhet för att få fram bostäder åt unga.

Moderater, centerpartister och folkpartister har i sina motioner krävt att vi skall hjälpa ungdomar att få tillgång till bostäder. Moderaternas recept är enkelt: avreglera bostadssektorn. Centern konstaterar att ungdomar inte klarar konkurrensen på bostadsmarknaden och föreslår därför en varsammare saneringstakt, ett riktat ekonomiskt stöd till bostadskonsumtion och fler smålägenheter i nyproduktion. Men ändå ställer centern upp på moderaternas avregleringsrecept.

Ingen vill att några nya idéer skall få prövas och inte heller att

erfarenheterna från dessa skall få fortplantas om de visar sig bra. Den föreslagna försöksverksamheten avser inget annat än just detta. Varför är det fel? I försöksverksamheten kan det rymmas förenklingar och alternativa sätt att utnyttja lån och möjlighet att visa hur kommunen kan ta vara på speciella förutsättningar. Vad är det för fel att pröva det ni själva säger att ni vill?

Sedan några kommentarer till de reservationer som rör ROT-programmet.

I reservation 25 vill moderater och folkpartister avveckla ROT-programmet. Det skall enligt reservationen ersättas med "en bostadsproduktion grundad på fri konkurrens på lika villkor". Det skall leda till en sund och effektiv bostadsmarknad. Man säger nej till planering och reglering. Men vad vill ni i stället? Av ROT-programmets tio år har endast ett enda år hittills hunnit avverkas. Men redan under den tiden visar det en klar framgång. Programmet är accepterat, t. o. m. av de privata byggherrarna. Jag måste fråga folkpartiet: Hur skall ni kunna förverkliga era vackra idéer om äldres och sjukas rätt till ett integrerat och självständigt boende om ni inte vågar styra utvecklingen på bostadsmarknaden?

I reservation 26 föreslår moderaterna att hissbidraget skall upphöra den 1 juli 1985. Det är cyniskt och hänsynslöst. Inte ens en – i förhållande till behovet – ytterst begränsad försöksverksamhet med ekonomiskt stöd till hissar i trevåningshus kan man tänka sig.

Vi vet att tillgång till hiss är av central betydelse för att öka människors valfrihet i boendet. Valfriheten ökar väsentligt för den rörelsehindrade om det finns en hiss i huset. För många är det en förutsättning för att de själva skall kunna avgöra när de vill gå ut, en av många förutsättningar för att kunna uppleva oberoende och självständighet. Men eftersom det för det första är dyrt att bygga hiss i framför allt trevåningshus, det för det andra är många trevåningshus som behöver repareras och för det tredje bor många äldre i dessa hus, är det angeläget att vi försöker ta någon form av gemensamt ekonomiskt ansvar för att det skall byggas hissar i trevåningshus.

Så till reservation 27. Tore Claeson vill att ROT-programmet skall utvidgas och omfatta även offentliga byggnader. Det som Claeson efterlyser förbereds inom regeringskansliet. Utskottet är överens med motionärerna om att det finns anledning att stimulera kommuner och landsting att se om sina hus. Men frågor av det här slaget bereds redan inom regeringen. Det har dessutom genomförts försök med särskilda ekonomiska stimulansåtgärder under förra året. Det finns anledning att avvakta resultatet av detta och se vad regeringen kommer fram till genom det arbete som nu pågår.

Centern och vpk framhåller i reservation 28 att man vill ha ett program för förnyelse av kommunernas va-nät. Det är, Agne Hansson, ett angeläget ändamål att få till stånd en förbättring av va-näten. De motiv som anförs torde vara väl kända av den grupp som inom regeringskansliet arbetar med byggfrågor. Eftersom finansdepartementet, arbetsmarknadsdepartementet och industridepartementet, med bostadsdepartementet som samordnare, samarbetar på detta område, kan vi utgå från att både behovet av förnyelse av va-nätet i samband med annan förnyelseverksamhet och sysselsättnings-

aspekterna kommer att vägas in. Ett tillkännagivande skulle i detta sammanhang vara en överloppsgärning.

Samtliga borgerliga partier vill utesluta möjligheten att utnyttja tilläggslånen till kostnader för ändrad lägenhetssammansättning. Men tänk efter! Om man i en kommun finner att detta där är lämpligt, med hänsyn till den bostadssituation man har just där, är det väl ändå ganska rimligt att tilläggslån kan få utnyttjas, så att man kan åstadkomma de förändringar som passar just de människor som bor i den kommunen. Det kan vara en bra lösning om det t. ex. finns många tomma lägenheter i samma storlek. Ändrad lägenhetssammansättning måste inte nödvändigtvis innebära att det blir färre och större lägenheter. Det kan ju också innebära att det blir flera små och några större. Det är lämpligt att kommunerna och bostadsföretagen får denna möjlighet.

Samtliga borgerliga partier är eniga om att ta bort sammanlagt 30 milj. från beslutsramen. Centern och moderaterna vill använda dessa medel till grundförstärkningsåtgärder medan folkpartiet lägger pengarna i en sparpott. Jag tycker att det finns skäl att avslå reservationerna på dessa punkter.

Moderaterna vill enligt vad som framgår av reservation 38 inte att lån skall medges för ombyggnad av bostäder till lokaler. Lånen är avsedda att underlätta den art av förändringar som kan vara angelägen för att förbättra situationen i kommuner där man har många tomma lägenheter. Det är nästan oförskämt att alltid hävda företagens rätt till fri konkurrens och fri etablering och sedan inte ens något litet vilja bry sig om de bostadsföretag, de kommuner och de människor som drabbas av företagens beslut. Även om antalet tomma lägenheter har minskat stadigt under senare år, har minskningen gått långsamt, från ungefär 30 000 den 1 september 1983 till ca 27 600 den 1 mars 1984 och ca 25 500 den 1 september 1984.

I reservation 43 avstyrker moderater och folkpartister förslag om fortsatta boendemiljöbidrag. "Är satsningen inte företagsekonomiskt motiverad bör den över huvud taget inte förverkligas", framhålls det. Men tänk om satsningen är socialt motiverad! Tänk om människorna som bor i ett nerslitet område skulle behöva få en förbättring av miljön omkring sina bostäder? Rätten att få boendemiljöbidrag är bunden till att företagen och hyresgästerna tillsammans arbetar fram förslag om lämpliga åtgärder. Det är alltså ett konkret bidrag till ökat boendeinflytande. Centern skiljer i detta sammanhang ut sig och vill att bidragen skall avskaffas med en femårig avvecklingsplan.

Vpk har föreslagit ett ökat anslag till boendemiljöbidrag. Jag kan bara säga att det finns ett enda men nog så sorgligt och viktigt skäl för att inte avsätta ännu mera pengar till detta ändamål: det statsfinansiella läget. Sparkraven tillåter inte att vi ökar anslaget, trots att det uppenbarligen finns behov av mera medel för att rusta upp och förbättra vissa bostadsområden. Inte minst skulle detta betyda en avsevärd förbättring för många barn. Av samma skäl, det enda skäl som jag tycker är acceptabelt, avvisar vi också förslaget om medel till bygglekplatser.

Det skulle säkert finnas anledning att belysa flera reservationer i detta

betänkande, men den som läser betänkandet i dess helhet finner motiv att avstyrka samtliga reservationer utom reservation 7 av Oskar Lindkvist.

Jag tillstyrker bostadsutskottets hemställan i betänkande 13 och yrkar avslag på samtliga reservationer utom reservation 7 som tillstyrks.

Anf. 24 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Margareta Palmqvist polemiserade mot mig i ett par avseenden. Bara några kommentarer. Margareta Palmqvist frågade vad det är för fel med att börja med en försöksverksamhet när det gäller att förbättra de ungas boende om man i princip är ense i sak. Jag kan hålla med henne om att det i och för sig inte behöver vara något fel med det. Men det låter ju som om regeringens förslag på detta område skulle gälla ett mycket stort projekt som skall genomföras innan man kommer i gång. Det som regeringen föreslår är egentligen någonting ganska harmlöst.

Vi från vårt håll anser att man inte behöver någon direkt försöksverksamhet på detta område. Det som nu är angeläget är att åtgärder omedelbart kommer i gång för att förbättra möjligheterna för de unga att få bostad. Vi har konkret föreslagit i vår motion att man direkt sätter i gång med sådana åtgärder.

Sedan sade Margareta Palmqvist att det var angeläget att få till stånd ett program för upprustning av va-nätet i landet. Då kan jag inte, Margareta Palmqvist, förstå varför inte socialdemokraterna går med på centerns förslag utan avstyrker det förslaget. Man hänvisar till vad regeringen planerar på detta område. Jag kan i och för sig vara nöjd med detta. Som vanligt när det gäller socialdemokraterna kan man inte direkt acceptera ett centerförslag, utan man kommer igen efter ett tag från regeringens sida med ungefär samma förslag. Så var det t. ex. när vi föreslog att man skulle lyfta ut bostadslånestocken från statsbudgeten till den öppna marknaden. Socialdemokraterna accepterade inte vårt förslag, men efter ett tag kom ett sådant förslag från regeringen. Det är bara det att förslagen förändras och försämras under den tid de bearbetas i regeringen.

Det väsentliga är att det ändå händer någonting. Det är resultatet av att man försökt vara konstruktiv i oppositionspolitiken. Det är alltså därför, Margareta Palmqvist, som vi föreslagit att man omgående kommer i gång med konkreta åtgärder både för att förbättra de ungas boende och för att få till stånd en upprustning av va-nätet. Vi har angett dessa angelägna åtgärder.

Anf. 25 MARGARETA PALMQVIST (s) replik:

Herr talman! Först beträffande va-frågan. Agne Hansson är nöjd med att förslaget bearbetas i regeringskansliet. Sedan ändrar han sig och gör vissa invändningar. Jag tar fasta på detta att han först och främst är nöjd.

Agne Hansson kommer med ett påstående att det inte behövs någon bearbetning av den här frågan, eftersom det då blir bara sämre. Jag kan inte förstå påståendet att vi skulle ta några större risker med ett genomtänkt förslag, tvärtom. En bearbetning krävs oavsett vilken fråga det gäller, och det här är faktiskt en ganska stor fråga. Det finns ett mycket stort behov av reparation av hela va-nätet. Även jag såg bilderna från Vällingby i går.

Anf. 26 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag brukar ta tio över nio-bussen från Skogås och hit på morgnarna. I tisdags, och flera morgnar tidigare, ser jag på denna buss en alkoholiserad och utslagen man. Han sitter längst fram för att få så kort väg ut som möjligt, för han går också i nyktert tillstånd nu för tiden ganska ostadigt. Jag lärde känna denne man för tre fyra år sedan på Länkarnas öppna verksamhet i Skogås. Då var han nyskild och ledsen, men han hade arbete och fungerade. Han hade alkoholproblem men ändå kontroll över sitt drickande. En dag när vi åkte på pendeln tillsammans sade han till mig: Jag skall klara av det här. Och då menade han spriten. Men han har alltså inte klarat av det. Han är kl. 9.00 utanför systembutiken och hinner med tio över nio-bussen hem till sig, några få hållplatser från systembutiken. Han lever förmodligen mycket ensam och mycket torftigt.

För några år sedan hände mig en annan sak. Jag hittade "Enben" – mannen kallades så därför att han hade bara ett ben – hasande mot sin lägenhet i ett av höghusen i Skogås. Han var berusad, åkte på ändan, för protesen fungerade inte när han hade druckit. Benet brukade stå för sig självt i trappuppgången. Han hade kräkts och kissat på sig. Jag mobiliserade alla mina krafter för att hjälpa honom hem, upp till hans etta åtta trappor upp. Med hjälp av kvarterspolis satte jag honom på madrassen i lägenheten. Det var vad som fanns av möblemang – inga gardiner, ingen bokhylla, ingen TV, ingen radio och inga handdukar. Det var alldeles tomt. Jag kollade kylskåpet. Det var också tomt så när som på ett paket grön köttfärs. Det var en hemsk upplevelse. Jag ångrade att jag i min beställsamhet och min välvilja hade hjälpt honom upp. Han hade det faktiskt bättre där han hasade bland ungar och andra människor i Skogås centrum, mot att bli satt på en smutsig madrass på golvet i ett för övrigt tomt rum. Lägenheten var nyss renoverad, det luktade fortfarande tapetklister. Socialkontoret hade ställt upp med en omgång möbler, men dem hade han sålt för att få pengar.

Varför berättar jag nu detta i en bostadsdebatt – det här verkar ju passa bättre i en socialpolitisk alkoholdebatt? Jo, därför att vi måste inse att vi behöver ett mer socialt inriktat boende – ett boende som mera bygger på gemenskap och trygghet, ett boende som tar hänsyn till att människor i vissa livssituationer mer än annars behöver hjälp och stöd. Det stödet kan inte bara komma från professionella hjälpare, utan det måste också komma från vanliga människor i vanliga vardagssituationer. Därför måste det byggas in förutsättningar för stöd och hjälp i våra bostadshus. Boendet måste organiseras på ett annat sätt. Det har vi inte gjort. Vi har inte byggt in de förutsättningar som behövs för att få boendet att fungera socialt. Men det måste vi göra. Man måste ta till vara människors inneboende resurser och deras solidaritet. Man måste återskapa ett socialt kontaktnät som vi alla behöver. Men speciellt viktigt är ett sådant här kontaktnät, skyddsnät, för just de människor som jag har berättat om. Det är inte alls säkert att man bara genom ett socialt inriktat boende kan klara svåra alkoholproblem, men förutsättningarna att lyckas ökar i alla fall högst betydligt.

Herr talman! Vi lever en annan sorts liv nu än för bara några årtionden

sedan. Därför måste också inriktningen på både befintliga och nyplanerade bostadsområden ändras till att passa våra nya levnadsmönster.

I storstadsområdena är den vanligaste barnfamiljen inte längre den traditionella med mamma, pappa och barn. Vanligast är i stället en kvinna med barn, och näst vanligast är ombildade familjer där barnen har fått en ny mamma eller pappa och kanske också nya syskon.

Även om utvecklingen har gått längst i de stora städerna, finns samma mönster överallt. Mer än hälften av alla äktenskap kommer att spricka, och det finns forskare som tror att så mycket som 80–85 % av äktenskapen kommer att upplösas i framtiden. Var finns det bostäder som passar för framtidens familjer?

Samtidigt ökar antalet småhushåll. I dag består nära 70 % av alla hushåll av en eller två personer. I hyresrätten är den siffran ännu högre – 80 %.

Hur ser ett bra boende ut för en människa som lever ensam?

En stor och växande grupp är pensionärshushållen. I dag är mer än 1,4 miljoner svenskar 65 år eller äldre. 46 % av de äldre människorna lever ensamma. Av dessa bor nära 90 % hemma. Under de närmaste åren kommer antalet äldre människor över 80 år att öka. Samtidigt vill de flesta bo kvar hemma så länge som möjligt. Hur ser en bra boendemiljö för dessa människor ut och vad skall ingå i ett bra boende för äldre människor?

Bostadsområdenas betydelse kommer att öka än mer i framtiden – och det gäller både bostadsområdena i stort och bostaden som bostad. Om bara några få år kommer vi förmodligen att stå vid en skiljeväg, vare sig vi vill det eller inte. Jag tänker på den nya tekniken. Mikroelektroniken har ännu knappast börjat sitt intåg. Ändå är man på företagen väl medveten om vad som kommer att hända. Det finns beräkningar som säger att år 2000 kommer mellan 30 och 50 % av den arbetsföra befolkningen att stå utanför arbetslivet. Om det blir så, ställer den situationen helt nya och annorlunda krav på en mängd viktiga områden. Det gäller hur den ekonomiska grundtryggheten skall klaras och hur vi skall hantera vår fria tid. Den nya situationen kräver framför allt att våra bostadsområden fungerar på ett helt annat sätt än de gör i dag. Då skulle verkligen ett socialt inriktat boende behövas. Det talas alldeles för sällan om de här framtidsperspektiven. Ingenstans finns det någon beredskap inför den förändring som den nya tekniken för med sig, inte på bostadspolitikens område, inte på barnomsorgens område, inte på socialpolitikens område – ingenstans.

Herr talman! Man kan se den nya tekniken både som ett hot och som en befrielse. Hur man än ser på den, måste man skaffa sig en beredskap inför den.

Vare sig vi talar om nutid eller framtid måste stora förbättringar göras i vår bostadsmiljö, både i den inre och i den yttre miljön. Mer resurser behövs således för att rusta upp boendemiljöerna, vare sig det gäller bygglekplatser eller odlingslotter eller trädplantering.

För något år sedan antog riksdagen ett program för bostadsförbättring, det s. k. ROT-programmet. Men det programmet är nästan enbart inriktat på tekniska åtgärder, på underhåll och ombyggnad av hus. De problem som

människor i dag möter i sitt vardagsliv är inte tekniska problem. Det handlar om hur vi kan leva där vi bor. Det behövs ett nytt program för förbättring av boendets innehåll och villkor.

Med detta yrkar jag bifall till vpk-reservationerna i bostadsutskottets betänkande nr 13.

Anf. 27 MARGARETA PALMQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara replikera något på vad Inga Lantz sade därför att jag tycker att det var en alltför dyster bild hon målade upp. Även jag tycker att det är viktigt att vi skaffar oss kunskaper om hur vi bor och om hur olika grupper mår samt att vi följer utvecklingen, som i det här fallet handlar om hur vi människor beter oss.

Jag accepterar dock inte att det inte finns någon mer än Inga Lantz i det här landet som vågar se framåt. Vi har ju forskning på detta område, och vi har en debatt – ibland är den lågmäld, ibland blommar den upp. Jag tycker att det är viktigt att vi stimulerar den debatten. Jag vill peka på åtminstone tre saker i detta sammanhang som konkret gäller just i dag när vi lägger fram förslag till exempelvis utvecklingen av ungdomens boende, av bostäder för unga. Det innebär en möjlighet att utveckla nya boendeformer, just med hänsyn till nya sätt att leva.

Vidare har vi talat rätt mycket om ROT-programmet. En viktig sak i det sammanhanget är att vi säger att kommunerna skall ta ett större ansvar än de hittills gjort för bostadsförsörjningen. I fråga om de kommunala bostadsförsörjningsprogrammen är det fullt möjligt att redovisa alternativa boendeformer. Vi behöver inte se särskilt långt framåt, för redan nu finns det i bostadsutskottets gömmor en proposition som skall behandlas senare och där man tar upp frågor om hur vi i framtiden bättre skall klara äldres och handikappades boende. Det är alltså nästa steg på ROT-programmet. Jag hoppas för min del att det inte är sista steget. Det är *ett* steg, som är nog så värdefullt. Det är så vi måste arbeta.

Sedan tycker jag att det är viktigt att vi tar till vara all kunskap vi kan få fram av dem som forskar på det här området.

Anf. 28 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan anföra andra argument för att vi behöver ett mera socialt inriktat boende och att det är bråttom med att få till stånd alternativa boendeformer. Jag kan t. ex. nämna att det är många människor som söker akut på Huddinge sjukhus nattetid därför att de är så ensamma. De har ett behov av att komma till något ställe där någon bryr sig om dem.

Jag kan ta ett annat exempel. Ensamstående har ett mycket svagare kontaktnät än de som lever i en kärnfamilj. Det finns en utredning som visar att hälften av alla kvinnor som lever ensamma med barn aldrig har kontakt med sina grannar.

Vi vet att kvinnor arbetar nästan fem timmar per dag med hushållsarbete. Ett förändrat boende skulle främja också jämställdheten.

Jag tror att det är mycket viktigt att människor känner att de behövs; de

behöver känna sig ingå i ett större sammanhang.

Jag tror att ett alternativt boende skulle förbättra förhållandena för de grupper jag talat om i min inledning och dem som jag här har fyllt på med. Ja, jag tror att det skulle förbättra förhållandena för alla människor om vi hade ett mera gemensamt inriktat, socialt boende.

Man kan naturligtvis säga att det här ankommer på kommunerna. Vad vi från riksdagens sida kan göra är att stimulera till flera former av och mera av alternativt boende. Det som föreslås i vpk-motionen är att man skall redovisa och utvärdera de experiment som finns.

Det är riktigt som Margareta Palmqvist säger, att det finns även andra som tänkt i de här banorna. Men det gäller också att sammanställa och föra ut all den kunskap som faktiskt finns på det här området. Jag tycker att det fattas fantasi och stöd till alternativa boendeformer. Det gäller tyvärr också den proposition som Margareta Palmqvist nämnde om äldreboendet. Där återfinns mycket litet av de tankar jag tog upp i mitt anförande. Det är mest gamla tankar som där förs fram, och det är inte mycket av det som där redovisas som gäller alternativa boendeformer. Jag tycker det är synd. Det behövs mera fantasi, och det behövs nya tag. Vi måste tänka om, eftersom vi nu har andra sätt att leva. Vi har fått andra livsmönster, och det måste slå igenom också i organiserandet av hur vi bor.

Anf. 29 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! I den proposition som vi diskuterar – bil. 13 från bostadsdepartementet – står det klart utsagt att det grundläggande sociala målet för bostadspolitiken ligger fast, dvs. att alla skall ha tillgång till en sund, rymlig och ändamålsenligt utrustad bostad till rimligt pris.

Det har i debatten klagats över att vår talesman, Thure Jadestig, inte tillräckligt skulle ha klargjort vad socialdemokraterna vill när det gäller bostadspolitiken. Det tycker jag är en märklig erinran, eftersom det föreligger 47 borgerliga reservationer till den politik som redovisas i utskottets betänkande.

Nu ser vi allt tydligare hur det tonar fram ett annat Bostadssverige än det som socialdemokraterna redovisar i propositionen och i bostadsutskottets betänkande. Det är framför allt moderata samlingspartiet som är bärare av denna bostadspolitiska grundsyn. Man söker strid med de partier som bär upp den sociala och solidariska bostadspolitiken.

Moderaterna har här skapat en alldeles egen profil i den meningen att de tycks anse att det gäller att gå hårt, bryskt och snabbt fram; det är mycket bråttom. På tio år skall de generella subventionerna helt ha upphört. Det som hägrar är att man då har kommit fram till en marknadsanpassad bostadspolitik, dvs. den är subventionsfri, folk betalar vad det kostar att bo i den lägenhet de behöver utan att samhället ekonomiskt stöttar det.

För att nå dit från dagens bostadspolitiska verklighet, med sina brister men också med sin starkt markerade sociala inriktning, föreslår moderaterna en omvänd fördelningspolitik, dvs. man bedömer vilka som skall missgynnas av systemet; de grupperna är redan utpekade. Det är bl. a. hyresgästerna. Den

snabba ränteupptrappningen kommer att drabba alla hyresgäster som bor i hus med statliga lån och räntegaranti. Den kommer att drabba bostadsrättshavarna på precis samma sätt. Framför allt kommer de ökade hyrorna att i vissa årgångar få en närmast förödande verkan. Utöver de förhandlingsmässiga korrigeringarna av hyrorna kommer det att för väldigt många bli en extra hyreshöjning på 2 400 kr. per år.

Det är intressant att konstatera att ett sådant parti som moderata samlingspartiet självt ansett att man måste lägga in en spärr vid 30 kr. per m^2. Även denna spärr skall betalas av någon, och denna någon är i det långa loppet också hyresgästerna och de bostadsrättshavare som bor i bostadsrätt med statliga lån.

Här har tidigare sagts en del om förfarandet i bostadsutskottet. Jag vill, herr talman, för protokollet och efter att ha samrått med andra ledamöter i bostadsutskottet säga att det är mycket ovanligt – jag hoppas att det är en engångsföreteelse – att ett parti, i detta fall moderaterna, efter det att utskottet behandlat bostadspropositionen kommer med en ny uppgift om den räntenivå man vill förorda och bakvägen vill föra in den i utskottets protokoll. Det är inte bara det att man inför en ny räntenivå – man inför därmed också en ny bostadspolitik i ekonomiskt avseende. Det finns anledning att klandra detta från riksdagens talarstol. Det betyder en ny politik som utskottet inte haft möjlighet att ta ställning till. Det ändrar helt spareffekten. Man sade ursprungligen att man skulle spara nära 2 miljarder. Spareffekten blir nu, som framgår av reservationen, 550 milj. kr. Det är alltså en mycket, mycket stor skillnad mellan en räntenivå på 3,0 % och en räntenivå på 3,4 %.

Med anledning av de attacker som från olika håll satts in gentemot socialdemokraterna i den här frågan kan det vara värt att notera att samtliga partier utom moderaterna i bostadsutskottet står bakom det klander som har riktats mot detta mycket ovanliga förfarande när det gäller protokollet från bostadsutskottet.

Det har sagts att det man förlorar på dessa kraftiga hyreshöjningar skall man få igen genom sänkta marginalskatter, genom grundavdrag på 15 000 kr. per barn och år och genom fastighetsskattens avskaffande. Då framgår det vilka som står som vinnare enligt moderaternas bostadsförslag. Det är de som har stora inkomster och förmögenheter, de som äger de äldre privatfinansierade villorna och som har utlovats obegränsad avdragsrätt. Men bland vinnarna finns också ägare av äldre privatfinansierade hyreshus. Ägarna till dessa hyreshus får i bruksvärderingens regi nya inkomster utan att anstränga sig. Kan man till på köpet få de allmännyttiga bostadsföretagen att sälja ut sina fastigheter, skulle det helt plötsligt också uppstå en ny gyllene marknad för dem som har kapacitet att placera pengar på bostadsmarknaden. Till vinnarna hör också de som har bostadsrätter i privata bostadsrättsföreningar och som är privatfinansierade.

Detta är alltså den omvända fördelningspolitiken och den omvända bostadspolitiken. Den leder till ett socialt skiktat Sverige, ett skiktat Bostadssverige, med en av de största förmögenhetsöverföringarna i modern

tid till de bättre situerade som redan är etablerade – eller kommer att etablera sig – på den svenska bostadsmarknaden.

Jag vill gärna säga att vi inför det val som förestår kommer att göra allt för att utmana moderata samlingspartiet om bostadspolitiken. Vi kommer att slåss för en social bostadspolitik, en solidarisk bostadspolitik, där samhället medverkar, och vi skall se till att vi kan förbättra den och göra den fullödigare. Vi skall skapa ännu större rättvisa, men vi kommer inte att tubba på vårt ansvar för att vi i det här landet skall ha råd att ha en vettigt utformad social bostadspolitik.

Anf. 30 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Oskar Lindkvist säger att vårt förslag fullt genomfört innebär att subventionerna är helt avskaffade inom tio år. Oskar Lindkvist! Av materialet framgår att subventionerna är helt avskaffade år 2000.

Sedan säger Oskar Lindkvist att vi föreslår en omvänd fördelningspolitik, att vi föreslår kraftiga hyreshöjningar för dem som bor i hyresrättslägenheter och för dem som bor i bostadsrättslägenheter och att vi inte föreslår något för dem som bor i bostäder med äganderätt.

Som jag klargjorde tidigare innebär vårt förslag att räntesubventionerna successivt avvecklas även i fråga om ägda småhus.

Det finns ett bra exempel, Oskar Lindkvist, när det gäller vad vårt förslag innebär.

Vår Bostad, som utges av HSB och Hyresgästernas riksförbund, har i en artikel redovisat hur det skulle gå för Annika Dahlbom om det moderata förslaget genomfördes.

Annika Dahlbom är undersköterska, arbetar inom långvården och har en begynnelselön på 6 754 kr. i månaden. Genom att jobba på helgerna kan hon få ett ob-tillägg på ca 700 kr. i månaden. Hon har en lägenhet på 83 kvadratmeter som är byggd 1974. Hon har en pojke på 13 år. Hyran är på 2 035 kr. i månaden, och hon skulle få en kostnadsökning och drabbas hårt av dessa 200 kr. i månaden.

Ja, hur är det nu? Hur går det i själva verket för Annika? Genomförs den moderata politiken som den är presenterad här i riksdagen, så kommer hon till följd av vårt förslag inom bostadspolitiken att få en hyreshöjning på 2 400 kr. Hon får en statlig skattesänkning på 1 146 kr., under förutsättning av en lönehöjning på 5 %, vilket väl torde vara vad man räknar med i dag. Får hon ob-tillägg i den omfattning som anges i artikeln, så får hon ytterligare 353 kr. i sänkt skatt genom lägre marginalskatter. Dessutom får hon – hon har ju ett barn på 13 år – ett grundavdrag på 5 000 kr. vid den kommunala beskattningen. Detta innebär en ytterligare skattesänkning med 1 050 kr. netto.

Mot hyreshöjningen nästa år på 2 400 kr. skall alltså ställas skattesänkningar på minst 2 200, kanske 2 549 kr.

1987 får hon en ytterligare hyreshöjning på ca 800 kr., samtidigt som skatten sänks med ytterligare mellan 2 000 och 2 300 kr.

Oskar Lindkvist gjorde sig, precis som Vår Bostad, skyldig till det

grundläggande felet att bara bedöma en del i de moderata förslagen.

Sedan säger Oskar Lindkvist att det har blivit en stor förändring och att vi i motionen har talat om en besparing på 2 000 milj. kr. Det är rätt att det står 2 000 milj. kr. Det avser helt budgetår. Detta framgår mycket tydligt av motionen. I reservationen anger vi att vårt förslag innebär en besparing på ungefär 550 milj. kr. i halvårseffekt på budgetåret. På helår blir det 1,1 miljarder.

Jag beklagar att vi har gjort den här felräkningen, men det är något som kan hända alla. Som bekant händer det att regeringen räknar fel – och även Oskar Lindkvist. Oskar Lindkvist borde acceptera de siffror vi anger som de korrekta och diskutera utifrån de förutsättningarna. Men han vidhåller sin taktik. Han har t. o. m. mage att säga att vi på något sätt går bakom ryggen på utskottet.

Med anledning av detta och med anledning av ett annat uttalande av Oskar Lindkvist, som han gjorde i tidningen Expressen den 13 april, vill jag fråga: Är Oskar Lindkvist beredd att här i kammaren dementera följande:

"Jag har suttit i riksdagen under 25 år. Under den tiden har jag aldrig tidigare varit med om att någon försökt föra in nya uppgifter i ett riksdagsprotokoll, säger bostadsutskottets vice ordförande Oskar Lindkvist (s)."

Är Oskar Lindkvist beredd att dementera påståendet att vi har vidtagit förändringar i riksdagens protokoll?

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 31 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Först vill jag säga att när det gäller en person som Annika Dahlbom, som har spelat en stor roll i moderaternas bostadsdebatt och är föremål för en pressdebatt i Vår Bostad, har jag senast i går sett en pressrelease om vad som kommer att stå i nästa nummer. Det kommer inte att göra Knut Billing särskilt glad. Jag skall dock inte i förväg beröra hur man rättar till de uppgifter som har kommit från Bo Lundgren i moderata samlingspartiet, utan det får anstå tills tidningen finns tillgänglig för läsarna.

Knut Billing begärde till sist att jag skulle dementera vad jag har sagt i Expressen för en tid sedan om den uppgift som, enligt vad det står, förs in bakvägen i bostadsutskottets protokoll. Av princip dementerar jag aldrig någonting som är sant. Det betyder att svaret på hans fråga är ett mycket klart och bestämt nej. Det är en alldeles ny erfarenhet, och förhoppningsvis en engångserfarenhet, som jag har gjort.

Men det intressanta är inte detta utan effekterna av moderaternas bostadspolitik. För att det hela skall fungera för Knut Billing och hans partivänner, måste allting stämma.

En sänkning av marginalskatten till 40 % är då en viktig förutsättning. Knut Billing vet ju att det inte finns något enda bland de övriga partierna som har ställt upp på att man kan sänka marginalskatten till 40 %. Det är alltså

litet grand en bluff som ni kör med. Ni försöker inbilla folk att ni skulle kunna sänka marginalskatten till 40 %.

Det andra är barnavdragen i den kommunala beskattningen på 15 000 kr. Det förutsätter att man kan tumma på kommunernas inkomster. Men detta vet ni ingenting om, för det är ju kommunerna som svarar för sin egen beskattning.

Ni har vidare, för det tredje, sagt att ni skall avskaffa fastighetsskatten.

Lägg märke till, Knut Billing, att ni kommer att snabbt höja hyrorna. Det som jag sagt om hyreshöjningar i vissa fall – upp till 2 400 kr. – har Knut Billing inte kunnat dementera, helt enkelt därför att de uppgifterna är fullt korrekta, något som även medgivits av moderata samlingspartiet.

Det som sker, herr talman, är snabba kostnadshöjningar i boendet, som drabbar många av de sämst ställda, framför allt i hyreshus och bostadsrätter med statliga lån. Långt efter – möjligen om det skulle bli en borgerlig valseger – kommer de andra komplementen, dvs. en eventuell sänkt skatt, slopande av barnavdragen i den kommunala skatten och eventuellt också att ni plockar bort fastighetsskatten.

Det är icke en korrekt varudeklaration inför väljarna som ni gör. Det är därför som jag har sagt att vi skall medverka till att berätta för väljarna om de, för att tala med Kjell Mattssons ord, förödande effekterna av moderaternas bostadspolitik, just när det gäller räntesubventionernas borttagande.

Anf. 32 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Vad jag begär att Oskar Lindkvist skall göra när vi diskuterar de här frågorna är att acceptera att de förslag som rör bostadspolitiken mycket intimt sammanhänger med övriga politiska områden: skattepolitiken, familjepolitiken osv. Oskar Lindkvist uppfattar det så när det behagar honom, genom att själv diskutera fastighetsskatten – då behagar han ta in skattepolitiken.

Jag begär att våra förslag skall bedömas sammantagna. Våra förslag inom bostadspolitiken, familjepolitiken, skattepolitiken osv. skall alltså bedömas sammantagna beträffande konsekvenserna. Och då blir bilden en helt annan än den som Oskar Lindkvist har redovisat.

Vad gäller förslagen inom bostadspolitiken blir det för 1986 maximalt 200 kr. i hyreshöjning för en trerummare. Därmed är vi överens om vad det maximalt kan bli. Men det gäller också resten, Oskar Lindkvist!

Oskar Lindkvist säger att han inte är beredd att dementera det han sagt i Expressen, nämligen: "Jag har suttit i riksdagen under 25 år. Under den tiden har jag aldrig tidigare varit med om att någon försökt föra in nya uppgifter i ett riksdagsprotokoll."

Oskar Lindkvist säger att han står för det uttalandet, att det är korrekt. När, Oskar Lindkvist, har detta skett? Det får nog frambäras några bevis för det.

Det finns ett annat uttalande i den här artikeln som kanske är intressantare, och det är Oskar Lindkvist som säger det: "Även om vi kan ha olika politiska åsikter så brukar vi spela med justa kort i utskottsarbetet."

Ja, det brukar vi göra, men det gäller uppenbarligen inte Oskar Lindkvist.

Anf. 33 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag tar inte särskilt illa vid mig av att Knut Billing tycker att jag är ojust. Det rör mig praktiskt taget inte i ryggen. Jag företräder nämligen i den här kammaren en socialdemokratisk bostadspolitik, och den är så socialt utformad och så krävande ifrån statens och kommunernas sida för ett förverkligande, att detta alltid står öppet för kritik. Då får man också finna sig i att den kritiken drabbar den person som företräder partiets uppfattning.

Det är alltså bara att fortsätta att ösa galla över mig i min egenskap av vice ordförande i bostadsutskottet och socialdemokrat.

Jag mår precis lika bra oavsett om moderaterna tycker illa eller bra om mig. Huvudsaken är att jag kan hålla er tillbaka, hindra er från att tumma på inriktningen av den sociala bostadspolitiken.

Knut Billing har flera gånger i dag sagt: Vi moderater kräver att utskottet skall diskutera de åsikter som vi har. Det är exakt vad utskottet har gjort. Utskottet har haft att diskutera den motion som moderaterna har väckt om bostadspolitiken. I denna står det klart uttalat att räntan för de äldre årgångarna skall vara 3,4 %. Det är detta som utskottet har diskuterat.

När vi kom fram till sammanträdet för justeringen meddelade moderaternas företrädare Rolf Dahlberg att siffran egentligen skulle vara 3,0. Därmed hamnade utskottet i ett helt nytt läge när det gällde dess sätt att behandla en motion. Det var inte bara en ändring i protokollet, utan faktiskt en ändring av politikens inriktning, med de konsekvenser för besparingseffekterna som jag nämnde i mitt anförande.

När Knut Billing har lugnat ner sig och räknat ihop summorna tror jag att han kommer fram till att en sansad bedömning av denna fråga ändå ger vid handen att utskottet har uppträtt korrekt. Bakom detta korrekta uppträdande står inte bara vi socialdemokrater, utan också centern, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna. Därutöver säger – om det nu har något intresse – all kanslierfarenhet att vad utskottet skall behandla är det som står i de motioner som har lämnats in till behandling. Hela kammarkansliet, med riksdagsdirektören i spetsen, ställer sig bakom denna uppfattning.

Slutsatsen av detta inlägg är att Knut Billing mår illa när man talar om vad effekterna blir – och det skall han göra. Så länge ni håller på att riva sönder någonting av det finaste vi har i Sverige, nämligen en modern bostadsmarknad, kommer vi att jaga er och göra allt för att försöka förhindra att era åsikter får ett genomslag i väljaropinionen.

Anf. 34 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Jag har inte öst galla över Oskar Lindkvist. Vad jag är mycket bekymrad över är att Oskar Lindkvist vidhåller att vi har gjort ändringar i riksdagens protokoll. Han bekräftar att han är korrekt citerad.

Vad det handlar om är att vi när motionen föredrogs och behandlades – icke vid justeringen – redovisade att det var en annan siffra som skulle gälla, nämligen 3,0, och att vi hade vidtagit en förändring i motionen, som sedan inte godtogs. Det må så vara, det får vi acceptera, men faktum kvarstår: Vid *utskottsbehandlingen* redovisade vi den korrekta siffran.

Det är inte första gången som det förekommer ändringar i motioner. Det är heller inte ovanligt att propositioner som behandlas i utskottet blir föremål för justeringar då siffror visat sig vara felaktiga. Det brukar vi som regel godta med motiveringen att det är rimligt att vi skall ha korrekta siffror och förslag, så att vi kan bedöma varandras förslag med utgångspunkt i det som partiet säger är den riktiga politiken, den som man vill stå för. Men det är detta som Oskar Lindkvist inte accepterar. Han vill föra en annan debatt.

Jag frågar mig: Varför vill Oskar Lindkvist föra en annan debatt? Varför vill han inte diskutera det som vårt förslag gäller? Är det möjligen därför att ett besvärligt bostadspolitiskt område med denna sorts dimridåér blir än mer ogenomträngligt och att det ur socialdemokratisk synvinkel är fördelaktigt om människorna inte förstår vad som i riksdagen diskuteras inom bostadspolitikens område?

Anf. 35 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag kan försäkra Knut Billing att vi – jag och alla mina partivänner i utskott och kammare – kommer att anstränga oss för att tala så tydligt som möjligt om bostadspolitiken; dels om den socialdemokratiska bostadspolitiken med dess sociala och solidariska inriktning, dels om moderaternas bostadspolitik, där det är fråga om en omvänd fördelningspolitik. Jag vill inte lägga ut några dimridåer, utan jag vill tala rakt på sak så att folk vet vad det handlar om. Det är mycket viktigt att poängtera detta, eftersom bostadspolitiken har sina snåriga inslag som kan vara nog så besvärliga även för dem som professionellt arbetar med bostadspolitiken.

Slutligen, herr talman, vill jag säga att jag här har ett avdrag av det manuskript som lämnats till tryckeriet. På detta är en rättning införd i det som skall tryckas och lämnas från utskottet till riksdagen efter det att ärendet slutbehandlats i utskottet. Där är siffran 3,4 ändrad till 3,0. Denna ändring har inte införts av utskottets kansli. Detta har skett efter direkt förbindelse mellan moderata samlingspartiets kansli i riksdagen och tryckeriet. Jag tror att vi kan vara överens om, Knut Billing, att vi av detta kan dra lärdomen att så skall det inte gå till i Sveriges riksdag.

Anf. 36 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Nu har vi fått en del av förklaringen. Det framgår då alldeles tydligt, Oskar Lindkvist, att något riksdagens protokoll icke har ändrats av moderaterna.

Oskar Lindkvist säger att vi skall diskutera så tydligt som möjligt om den politik som partierna för fram, att vi skall tala rakt på sak. Ja, Oskar Lindkvist, låt oss göra det! Låt oss tala rakt på sak! Låt oss gärna argumentera när det gäller de politiska konsekvenserna av våra förslag! Men låt oss acceptera att de siffror vi anger också respekteras! Jag har erkänt att den siffra som stod i den ursprungliga motionen är fel. Låt oss till sist vara åtminstone så pass överens att vi – det gäller alltså även Oskar Lindkvist – kan säga att den siffra som jag anger skall gälla. Denna siffra, som också angetts i reservation, skall i fortsättningen accepteras som den siffra som ligger till grund för det moderata förslaget.

Anf. 37 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Det är klart att jag skall rätta mig efter era siffror. Det är ju vad vi har gjort också i bostadsutskottet. Vi har använt era siffror i överläggningarna, och vi har slutbehandlat ärendet på grundval av era egna siffror.

Ändringen i protokollet hade ni tänkt genomföra utan att utskottets ledamöter var informerade om att ni helt plötsligt bestämde er för att använda en annan räntenivå. Det allvarliga härvidlag är att utskottets ledamöter skulle få ett protokoll i händerna som innebar att en helt annan räntenivå bestämde utformningen av moderata samlingspartiets bostadspolitik. Kan inte Knut Billing förstå att detta är ett förfaringssätt som inte är särskilt lyckat med hänsyn till riksdagens ansvar?

Visst kan vi göra fel, och visst kan vi skriva fel. Det skall jag gärna medge. Men då skall vi gå tillbaka till utskottet i sådan tid att utskottet kan behandla de ändrade förutsättningarna och inte, som i det här fallet, komma först till det sammanträde i riksdagens bostadsutskott då utskottet skall justera ett sedan länge behandlat material.

Jag tror att Knut Billing bör lära sig att det förstnämnda förfaringssättet är en viktig förutsättning för ett gott riksdagsarbete.

Anf. 38 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att Oskar Lindkvist inte vill acceptera den siffra som vi redovisar som den korrekta. Nåväl, det står honom fritt att fortsätta den sortens debatt.

Låt mig bara slutgiltigt konstatera att uppgiften om att den korrekta siffran skulle vara 3,0 inte gavs av ledamoten Rolf Dahlberg vid justeringssammanträdet utan under föredragningssammanträdena.

Anf. 39 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag meddelar till protokollet att den uppgiften lämnades vid det utskottssammanträde då justering skulle ske, efter det att utskottet tidigare hade slutbehandlat ärendet. Det är den stora skillnaden i våra ståndpunkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 16.)

Anf. 40 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 14 om anslag till bostads- och planadministrationen m. m.

Bostads- och planadministrationen

Anf. 41 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! I bostadsutskottets betänkande nr 14 finns två reservationer

som vi från moderata samlingspartiet ställer oss bakom. Den första, reservation nr 1, gäller statens planverk. Enligt vår uppfattning bör planverket avvecklas. Detta vårt förslag bygger på synsättet att ett övergripande reformprogram för strukturella förändringar inom den offentliga sektorn i dess helhet måste genomföras. Det är en del av vår allmänna översyn av den offentliga sektorns inriktning och omfattning.

Byggandet i Sverige – ja, hela bostadssektorn – är genomreglerad. Lagar, regleringar, föreskrifter, styrande anvisningar, subventioner och en omfattande byråkrati kännetecknar hela bostadssektorn. Det kan verkligen ifrågasättas om allt detta verkligen gagnar byggandet eller boendet.

Vi menar att en översyn och granskning av hela bostadsbyråkratin är nödvändig. Man bör sätta upp två mål för denna granskning – att det skall bli enklare och att det skall bli billigare.

Förenklingskravet är egentligen en självklarhet. En sektor som är så i detalj reglerad som denna måste faktiskt ses över. Svensk byggnorm, SBN, som planverket svarar för, innehåller en uppsjö av detaljregleringar, som vi utan saknad skulle kunna undvara. Därmed är inte sagt att vi kan vara helt utan regler. Ett fåtal, men viktiga, funktionskrav måste givetvis finnas kvar. Det gäller exempelvis byggnadernas säkerhet, brandskydd och hygien. Däremot kan man utan saknad mönstra ut de bestämmelser som in i minsta detalj föreskriver någon centimeter hit, någon centimeter dit osv. Redan mot denna bakgrund skulle planverkets omfattning och verksamhet i dessa hänseenden kunna övervägas.

Förenklingarna skulle också resultera i ett billigare byggande, eftersom detaljregleringar leder till fördyringar. Planverket sysslar också med typgodkännandeverksamhet, något som också kan bedrivas enklare och billigare på ett annat sätt, exempelvis genom att man auktoriserar annan myndighet eller – varför inte? – något privat företag som sköter denna verksamhet.

Planverkets information direkt till kommunerna skulle kunna skötas på ett enklare sätt. Man skulle kunna låta exempelvis länsstyrelserna klara av denna verksamhet. Enligt vår uppfattning bör alltså planverkets nuvarande verksamhet dels avvecklas, dels privatiseras, dels överföras till annan myndighet. Då blir byggandet enklare och billigare. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Den andra reservationen som vi står bakom, reservation nr 4, gäller anslag på 1,5 milj. kr. till ändring av bostadsstyrelsens datasystem för att anpassa detta till ett nyligen inrättat fristående kreditaktiebolag för bostadslån. Redan när förslaget om detta nya kreditbolag lades fram var vi avvisande till tanken. Vi menade, och menar fortfarande, att befintliga bottenlåneinstitut kan klara av denna hantering på ett riktigt sätt och att det var helt onödigt att inrätta detta bolag. Mot denna bakgrund anser vi att av regeringen begära 1,5 miljoner är obehövliga och att förslaget bör avvisas.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till de reservationer som vi moderater står bakom.

Anf. 42 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! I reservationer som finns fogade till betänkande 14 från bostadsutskottet redovisar vi ett antal förslag. Vi har pläderat för ett nytt lånesystem, för nya och enklare låneregler, och vi har föreslagit att ett sådant förenklat system också skall kunna medföra en decentralisering av beslut ner till den kommunala nivån. Sammantaget medför detta ett reducerat behov av att ha två stora centrala verk på bostads- och planområdet. Vi föreslår därför en sammanslagning av statens planverk och bostadsstyrelsen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 2, 3 och 4.

Anf. 43 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i sin bostadspolitiska partimotion till årets riksmöte upprepat kravet att regelsystemet på bostadsområdet bör ses över. Vi måste få till stånd en avreglering och en minskad detaljstyrning.

Vi har tryckt på att den av planverket utfärdade Svensk Byggnorm får en utformning som gör att man lätt kan tillämpa den. Vi anser att normerna, som de nu är utformade, är alltför detaljerade. Vi förutsätter att den översyn av SBN som påbörjats på planverket skall ge ett från dessa utgångspunkter bra resultat.

Vi har, bl. a. av hänsyn till de uppgifter planverket har vid utformningen av de nya normerna, ej ansett oss kunna biträda det yrkande centern och moderaterna lagt fram om organisatoriska förändringar i vad avser statens planverk och bostadsstyrelsen. Vi anser dock att hela bostadsadministrationen bör ses över och omprövas, när det pågående arbetet och de av oss förordade förenklingarna har genomförts.

Vi har i reservation 4 anfört att anslaget i tilläggsbudget II skall minskas med 1,5 milj. kr., eftersom vi motsätter oss inrättandet av ett särskilt statligt kreditinstitut.

Jag yrkar bifall till den reservationen.

Anf. 44 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Låt mig konstatera att det inte finns några socialdemokrater som är förespråkare för onödiga regler. Om det finns saker och ting som är onödiga, är vi naturligtvis villiga att tillsammans med förnuftiga människor resonera om att förändra förhållandena.

I betänkande 14 framgår att det går en viktig skiljelinje mellan oss och de borgerliga partierna. Vi tror att det är viktigt att det finns ett övergripande samhällsansvar. Man kan konstatera, att om vi inte hade haft en vettig planering i samhället, hade det inte sett ut som det gör på exempelvis våra vackra kuster. Det kan gälla strandskydd, men också annat. Det finns alltså anledning att markera att samhället skall ha ett inflytande över hur planering sköts.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 16.)

Viss försöksverksamhet rörande ungas boende

Anf. 45 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 15 om anslag till bostadsdepartementet m. m.

Viss försöksverksamhet rörande ungas boende

Anf. 46 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! I rapporten Bostäder för unga föreslås en rad åtgärder – särskilda kontrakt, anslag för att skaffa fram lägenheter, vissa förändringar av byggregler samt viss försöksverksamhet. Resultatet blir i stort sett att regeringen föreslår att man startar en viss försöksverksamhet.

Vi har motsatt oss den typen av uppdrag till regeringen. Vi menar att det i och för sig är angeläget att bostadspolitiken inriktas på att man behåller mindre lägenheter och att man inte så starkt som i dag försöker få bort dem. Vi ansluter oss självfallet till vad som förs fram i rapporten, att man genom att ta bort vissa byggbestämmelser skulle kunna få fram ett större antal lägenheter, som då kan efterfrågas av yngre människor. Vi tycker också att det är fel att ha en särskild bostadspolitik för ungdomar, en för äldre och ytterligare en för medelålders – kanske också en för kvinnor och en för barn, osv. Bostadspolitiken bör i stället vara en sammanhållen verksamhet. Vi yrkar därför i reservationen nej till försöksverksamheten rörande de ungas boende.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till betänkande nr 15.

Anf. 47 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Det har tidigare förts en diskussion om boendevillkoren för ungdomar. Det handlar naturligtvis inte om en särskild bostadspolitik för ungdomar, utan det handlar om att via statsmakterna stimulera till åtgärder för att underlätta ungdomars boende. Det är därför som regeringen har föreslagit att 1 milj. kr. skall användas till olika försöksverksamheter i syfte att stimulera till åtgärder för att bereda ungdomar bostäder.

Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 15.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 16.)

Anf. 48 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 16 om anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande m. m.

Anf. 49 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiets utgångspunkt när det gäller byggnadsforskning är inte *om* utan *hur* och *var* den skall bedrivas. För att successivt förbättra bostäderna, för att ta till vara nya rön osv., måste forskning på detta område bedrivas även i framtiden.

Vi är emellertid tveksamma till den nuvarande organisationen för denna forskning. Huvudprincipen bör vara att forskning i största möjliga utsträckning skall bedrivas vid högskolor och universitet. På detta sätt får man en naturlig koppling till annan forskning. Den tilltagande och olyckliga sektoriseringen kan därmed brytas.

Statens råd för byggnadsforskning bör starkt minskas den kommande femårsperioden. Andra huvudmän bör ta över relevant verksamhet, i första hand högskola och universitet.

Delar av verksamheten kan också läggas ner. Motiven för detta är att denna sektor, liksom all annan verksamhet i vårt samhälle, måste omprövas och granskas. I en samlad högskoleforskning måste nödvändiga prioriteringar, ur bl. a. ekonomisk synvinkel, göras.

Verksamheten vid statens institut för byggnadsforskning, SIB, kan i vissa delar överföras till humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och därmed starkare knytas till högskoleforskningen. Övrig forskning vid SIB kan organiseras i aktiebolagsform eller på annat sätt, t. ex. i privat regi. Byggbranschen bör ta på sig ett ökat ansvar. Härigenom kommer forskningsresultaten lättare ut till byggbranschen.

På samma sätt som när det gäller byggforskningen anser vi att experimentbyggandets omfattning bör minska.

Som en konsekvens av våra ståndpunkter föreslår vi att några ekonomiska ramar för budgetåren 1986/87 och 1987/88 ej skall fastställas. Anslaget för nästa budgetår bör minska.

Herr talman! Våra förslag i detta betänkande innebär en besparing på 57 milj. kr., vilket är nödvändigt i nuvarande ekonomiska läge.

Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 2, 3, 4 och 5.

Anf. 50 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Under de senaste åren har en rad nya boendeformer börjat prövas. I många kommuner har man valt att samordna servicehus för äldre med vanliga lägenheter. De boende får använda husets gemensamma utrymmen på kvällar och helger. Exempel finns i Linköping, Stockholm, Örebro, Karlskoga och Västerås. På andra håll öppnas dagcentralen för alla på kvällar och helger, exempelvis i Helsingborg och Kramfors. I Upplands Väsby och Landskrona finns fler små flerbostadshus med fem–sex lägenheter och en rad gemensamma utrymmen. De skall ses som ett komplement till de många storfamiljer som hittills fått nöja sig med t. ex. nedlagda skolor och ålderdomshem eller stora villor. Det man söker är bostäder lämpliga för 10–20 människor som vill dela på arbetet med barn, hushåll och skötsel av hus

Byggnadsforskning och experimentbyggande

och trädgård. I många fall vill man också hitta ett alternativ till kärnfamiljen, ett alternativ som ger en större gemenskap.

En mellanform mellan de stora kollektivhusen med service och storfamilj har utvecklats av den s. k. BIG-gruppen med stöd från byggforskningsrådet. BIG, som betyder bo i gemenskap, består av 15–40 hushåll som förutom sina privata bostäder också förfogar över gemensamma utrymmen och gemensam utrustning. De privata lägenheterna har gjorts mindre än normalt och sedan har "överskottet" lagts samman till de gemensamma utrymmena. På så sätt får man gemensamt mycket större resurser än man skulle ha haft som enskilda hushåll. I ett BIG-hus är basen för gemenskapen det gemensamma arbetet med matlagning, skötsel av hus och utemiljö på samma sätt som i storfamiljerna. Under de senaste åren har flera kollektivhus, som utgår just från BIG-idéerna, kommit till antingen genom nybyggnad eller genom att gamla hus har byggts om. Det äldsta, i Göteborg, är nu nära fem år gammalt. Dessutom finns det BIG-hus i Malmö, Lund, Landskrona, Stockholm, Uppsala och Örebro. Fler av denna modell är under planering.

Vpk menar att kunskaper och erfarenheter från bl. a. dessa projekt måste tas till vara och spridas till berörda parter, till de boende, beslutsfattare, politiker, arkitekter, bostadsföretag och byggare. En sammanställning måste göras av olika typer av boendeexperiment. Men det räcker inte med bara en sammanställning. För att öka kunskapen om alternativa boendeformer måste pågående och kommande boendeexperiment utvärderas. Och detta måste göras kontinuerligt.

Undersökningar i olika kommuner har visat att mellan 3 % och 9 % har varit intresserade av ett kollektivt boende. Jag tycker den siffran är förvånansvärt hög. En orsak är säkert de nya livsmönster och nya familjebildningar som har kommit under senare år. Det livslånga boendet i kärnfamilj blir allt mindre vanligt, samtidigt som familjebanden blir svagare. För att kollektiva boendeformer skall få en större spridning och för att den ganska stora grupp som vill bo så skall få chans till detta behövs stöd för nya former av boende.

Behovet av särskilda insatser i samband med bostadsförbättring när det gäller den gemensamma miljön har redan påpekats. Det behövs också ett riktat stöd till kollektiva boendeformer, satsning på erfarenhetsåterföring och information samt fler försök med nya boendeformer.

Det starka intresse som finns för nya sätt att bo visar att det är dags att tänka om. Politiker, bostadsföretag och arkitekter måste vara lyhörda för de drömmar om gemenskap och delat ansvar som så många människor bär på. Och de måste lyssna till de många kvinnor som vill ha ett samhälle som gör det möjligt att orka med att ha både ett yrkesliv och barn och familj. Kollektivhusen är ett stort steg mot ett bättre och mänskligare boende.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 1 till bostadsutskottets betänkande nr 16.

Anf. 51 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Företrädare för de olika partierna uttalar ett antal gånger per riksmöte från denna talarstol att det är angeläget att vi satsar mera på forskning och utveckling.

Vad vi i dag har diskuterat är ett område där vi har ett mycket stort värde att förvalta och där det är intressant att genom forskning komma fram till nya rön om hur vi kan utveckla bostadsbyggandet och bostadens funktion.

Riksdagen har år 1983 fattat beslut om inriktningen och formerna för statens stöd till den allmänna byggnadsforskningen. Det beslutet innebär i korthet att statens råd för byggnadsforskning skall ha ansvaret för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden för byggsektorns behov genom att medverka till att bygga upp och stödja befintliga institutioner, främst vid universitet och högskolor samt andra långsiktigt arbetande forskningsinstitut. Man skall också arbeta för att skapa samverkan mellan byggforskningsrådet och byggsektorns intressenter.

Riksdagen har år 1984 tagit ställning till den forskningspolitiska propositionen, där man angett de övergripande prioriteringarna i fråga om forskningens inriktning. Man har klart deklarerat att inom denna politiskt definierade ram bör sedan forskarvärlden ha stor frihet att välja de problem som skall undersökas och med vilka metoder problemen skall angripas. Det gör att vi när det gäller förslagen om förändrad organisation och förändrade anslag till byggforskningsrådet yrkar avslag på de yrkanden som framförts reservationsledes.

När det gäller vpk:s motion med en rad förslag om kollektiva boendeformer redovisar utskottet i sitt betänkande på sidan 5 att det vid tekniska högskolan i Stockholm gjorts en sammanställning av såväl genomförda som projekterade kollektivhusprojekt i vid mening. Vi menar därmed att den redovisning som vpk uttryckt önskemål om därmed är i inte ringa grad tillgodosedd utan att riksdagen vidtar någon ytterligare åtgärd.

Vad gäller diskussionen om informationsvägar och bättre möjlighet att välja dokumentationsform efter varje projekts art finner utskottet att det har pågått en omfattande utvärderingsverksamhet med anknytning till den av byggforskningsrådet finansierade forskningen.

Herr talman! Utskottets majoritet har inte funnit anledning att föreslå några ändringar i organisation, arbetsuppgifter eller anslag till byggforskningen. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 52 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! På s. 5 i utskottets betänkande står att en förutsättning för att erhålla stöd från statens råd för byggnadsforskning är att det sker en dokumentation av varje enskilt projekt. Det vore dåligt om man inte hade en redovisning för varje projekt.

Det står också att för vissa ämnes- och problemområden görs av och till sammanställningar av avslutade och pågående projekt. Vi menar att det är viktigt att få kunskap och spridning av erfarenheterna genom en sammanställning av alla projekt. Att det gjordes år 1982 räcker inte. Vi menar att det

skall finnas en kontinuerlig sammanställning och en kontinuerlig utvärdering just för att stimulera kommuner, arkitekter, samhällsplanerare och politiker till nya grepp och för att förverkliga ett mer socialt inriktat boende och ett boende byggt på andra förutsättningar än dem vi har i dag.

Jag medger att mycket är på gång och gav också exempel på det i mitt anförande. Det som finns måste dokumenteras, det måste ut och det måste stimulera till fantasi och till nya typer av boende. Vi har haft den avsikten när vi har skrivit den här motionen och de att-satser som berör just betänkande 16.

Överläggningen var härmed avslutad.

Bostadsutskottets betänkande 13

Omstruktureringen m. m. inom bostadssektorn

Utskottets uttalande godkändes med 190 röster mot 64 för godkännande av det i reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl. gjorda uttalandet.

Mom. 1 (ungdomens bostadssituation)

Utskottets hemställan bifölls med 142 röster mot 111 för reservation 2 av Kjell Mattsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (försöksverksamhet rörande bostäder åt unga)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (ett socialt inriktat boende)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 14 för reservation 4 av Tore Claeson.

Mom. 4 (planeringen av bostadsbyggandet i Stockholms län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (ett nytt system för finansiering av bostadslån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (statlig totalfinansiering)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 14 för hemställan i reservation 8 av Tore Claeson. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Den i reservation 7 av Oskar Lindkvist m. fl. anförda motiveringen godkändes med 127 röster mot 113 för utskottets motivering. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (utvärdering av bostadsförsörjningslagen)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (lånebestämmelsernas detaljeringsgrad)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (förtida inlösen av mindre lån)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (produktionskostnadsanpassad belåning)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (avskaffande av markvillkoret)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (avskaffande av konkurrensvillkoret)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (konstnärlig utsmyckning i bostadsområden)
Hemställan
Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 15 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Motivering
Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 16 av Kjell Mattsson m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 18 (64 § bostadsfinansieringsförordningen)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (kommuns ansvar för förlust på bostadslån)
Utskottets hemställan bifölls med 215 röster mot 38 för reservation 18 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 21 (återinförande av markförvärvs- och tomträttslånen)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (förvärv av befintliga egnahem)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 20 av Kjell Mattsson m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (statligt stöd för finansiering av gatukostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (hyresrabatter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (hyresförlustgaranti)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (ränte- och amorteringsfria lån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (avveckling av ROT-programmet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (avskaffande av hissbidraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 33 (ROT-program för offentliga byggnader)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 14 för reservation 27 av Tore Claeson.

Mom. 34 (program för underhåll och förnyelse av kommunernas va-nät)

Utskottets hemställan bifölls med 203 röster mot 50 för reservation 28 av Kjell Mattsson m. fl.

Mom. 35 (ROT-program vid folkhögskolorna)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 30 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 29 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 36 (kommersiella lokaler i samband med ROT-verksamheten)
Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 31 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (dispens från kravet på avsättning till konsolideringsfond)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (avveckling av reparationslångivningen)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 40 (tilläggslån för ändrad lägenhetssammansättning)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 41 (beslutsramen för tilläggslån)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av Kerstin Ekman – bifölls med acklamation.

Mom. 44 (överskridande av ramarna för tilläggslån av sysselsättningsskäl)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 45 (beslut om vissa ombyggnadslån)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 38 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 46 (s. k. miljöbidragslån)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 39 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 47 (bidrag till vissa ombyggnadsåtgärder)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 48 (hyresförlustlån)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 49 (eftergift av hyresförlustlån)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 50 (ram för boendemiljöbidrag m. m.)
Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 43 av Rolf Dahlberg m. fl. i motsvarande del,
dels reservation 44 av Tore Claeson,
bifölls med acklamation.

Mom. 51 och 52 (femårig avvecklingsperiod av boendemiljöbidragen, m. m.)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 45 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (bygglekplatser)
Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 15 för reservation 46 av Tore Claeson.

Mom. 55 (bidragsgivning för byggnadsvård)
Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 47 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 56 (förändringar inom räntebidragssystemet)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 48 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 57 (räntebidrag till äldre låneformer)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 49 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus – bifölls med acklamation.

Mom. 59 (ändring av räntebidragsreglerna med anledning av fastighetsskatten)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 50 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 60 (övergång till räntelån)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 51 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus – bifölls med acklamation.

Mom. 62 (avveckling av statskommunala bostadsbidrag till hushåll utan barn)
Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 14 för reservation 52 av Tore Claeson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 63 (ändrade hyres- och inkomstgränser m. m. för bostadsbidrag)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 53 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 64 (ändrade inkomstprövningsregler och ändring av reduktionsregeln för bostadsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 54 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 66 (lån till förvärv av bostadsrätt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 55 av Kerstin Ekman – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 14

Mom. 1 (avskaffande av statens planverk)

Utskottets hemställan bifölls med 186 röster mot 65 för reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 2 (sammanslagning av bostadsstyrelsen och statens planverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (decentralisering av lånebeslut)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kjell Mattsson och Birgitta Hambraeus – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (anslag på tilläggsbudget II)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 15

Mom. 1 (anslag till Kommittéer m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 16

Mom. 4 (kollektiva boendeformer)

Utskottets hemställan bifölls med 236 röster mot 14 för reservation 1 av Tore Claeson.

Mom. 5 (verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning samt vid statens institut för byggnadsforskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (ramar för budgetåren 1986/87 samt 1987/88)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (anslag till byggnadsforskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (anslag till lån till experimentbyggande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

3 § Kammarens sammanträde på Valborgsmässoafton

Anf. 53 TALMANNEN:

Talmanskonferensen beslöt den 13 februari att ärendebehandlingen vid det arbetsplenum som utsatts till tisdagen den 30 april (Valborgsmässoafton) fick pågå till omkring kl. 16.00. Företrädare för samtliga partigrupper har sedermera framfört bestämda önskemål om att Valborgsmässoafton skall hållas helt fri från arbetsplenum.

Enligt de uppgifter som kammarkansliet successivt fått om ändringar i utskottens arbetsplaner och bedömningar av erforderliga debattider i kammaren, skulle det bli nödvändigt att anordna kvällsplenum både måndagen den 10 och tisdagen den 11 juni, även om Valborgsmässoafton tas i anspråk för ärendebehandling på sätt talmanskonferensen tidigare beslutat. Ett bifall till den nu gjorda framställningen ökar därför risken att riksmötet inte skall kunna avslutas den 11 juni. Önskemålet att arbetsplenum inte skall anordnas på Valborgsmässoafton har detta oaktat ansetts böra tillmötesgås. Så har skett i förvissningen om att partigrupperna kommer att aktivt medverka till att den av talmanskonferensen i flera sammanhang framförda rekommendationen om rationell planering och största möjliga koncentration av debatterna får avsedd effekt.

4 § Svar på interpellation 1984/85:125 om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

Anf. 54 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Förste vice talman Ingegerd Troedsson har frågat mig om jag anser att det finns anledning att ändra socialtjänstlagens biståndsparagraf eller på annat sätt åstadkomma att småbarnsföräldrars egen vård av barnen inte missgynnas i förhållande till förvärvsarbete av motsvarande värde.

En grundprincip vid utformningen av social- och arbetsmarknadslagstiftningen är att människor så långt möjligt skall svara för sin egen försörjning.

Socialbidrag är den stödform som återstår när andra försörjningsmöjligheter inte finns. Socialbidragen fungerar således som det yttersta skyddsnätet. Socialbidragen är individuella till sin prägel. Hjälpbehovet prövas för varje individ eller familj. Socialbidrag utgår för närvarande till ca 6 % av befolkningen.

Det har hittills funnits en betydande enighet om att generella stödbehov skall tillgodoses på annat sätt än via de behovsprövade socialbidragen. Pensionärer har tidigare varit en vanlig grupp bland socialbidragsmottagare. Genom utbyggnaden av pensionssystemet är det numera ovanligt att pensionärer behöver socialbidrag. Ensamförälderstödet och flerbarnstilläggen är andra exempel på åtgärder som bl. a. är avsedda att förebygga behov av socialbidrag.

Grunden i regeringens politik är allas rätt till arbete. För att föräldrar skall kunna arbeta krävs en fungerande barnomsorg och föräldraförsäkring. För att utjämna skillnaderna i ekonomiskt avseende mellan familjer med och familjer utan barn har vi skapat ett ekonomiskt familjestöd i form av barnbidrag, flerbarnstillägg, bostadsbidrag etc. Riksdagen har på regeringens förslag beslutat om omfattande förbättringar av det familjeekonomiska stödet från den 1 januari i år. Inom ramen för denna politik tas hänsyn till grupper som behöver särskilt stöd, exempelvis familjer med hemmamake.

Regeringens familjepolitik är således generell till sin natur. Rättigheter skall så långt möjligt gälla alla. Prövningar i de enskilda fallen bör enligt min mening så mycket som möjligt undvikas.

I debatten har framförts ett antal förslag om hur samhällets familjepolitik kan utformas för att underlätta barnfamiljernas försörjning och för att barn och föräldrar skall få mer tid för varandra. Det är viktigt att den debatten förs vidare, men enligt min mening är socialbidragen inte ett bra instrument för familjepolitiska insatser av detta slag.

Anf. 55 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Det är riktigt som socialministern säger, att det hittills funnits en betydande enighet om att generella stödbehov skall tillgodoses på annat sätt än genom de behovsprövade socialbidragen. Den kraftiga utbyggnad av grundförmånerna inom folkpensioneringen som skedde under de borgerliga åren har, som socialministern också säger, lett till att det numera är ovanligt

Om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

att pensionärer behöver socialbidrag. Det är bra, och detta skall vi försöka slå vakt om.

När det gäller barnfamiljerna är situationen en helt annan. Inte bara chockdevalveringen med dess kraftiga prishöjningar utan också alla de skattehöjningar som genomförts efter valet har drabbat barnfamiljerna, i många fall alldeles särskilt dem. Exempelvis förvärvsavdragets borttagande drabbar endast barnfamiljer. Eftersom 70 % av barnfamiljerna bor i småhus, ofta eluppvärmda, drabbar naturligtvis småhusskatten och elskattehöjningarna särskilt dem. Detsamma gäller bensinskattehöjningarna och momshöjningarna.

Resultatet har blivit att allt fler barnfamiljer, trots att de på papperet har hyggliga inkomster och trots barnbidrags- och bostadsbidragshöjningarna, fått det allt svårare att få pengarna att räcka till. En databearbetning visar att ungefär 30 % av alla barnfamiljer vid årets slut kommer att ligga under socialstyrelsens nya norm för acceptabel levnadsstandard.

Till de nya fattiga hör inte minst många av de familjer där en förälder är hemma och själv tar hand om barnen, något som för övrigt blir allt vanligare ju fler barn familjen har. En industriarbetare med en genomsnittslön – enligt uppgift är den i år 104 000 kr. – och två barn betalar i dag ungefär 34 000 kr. bara i inkomstskatt. Knappt hälften får han tillbaka i form av barnbidrag och inkomstprövade bostadsbidrag. Det som blir kvar att leva på räcker alltmer sällan till för familjens försörjning. Något som också är värt att notera är att denna familj får betala drygt 6 000 kr. mer i skatt än t. ex. två samboende ungdomar utan någon som helst försörjningsbörda som tillsammans tjänar lika mycket. För barnfamiljerna försvinner drygt 70 % av en extra hundralapp i förtjänst, medan bara 34 % försvinner av en extra hundralapp som någon av ungdomarna förtjänar. Skatten tar alltså ingen som helst hänsyn till försörjningsbörda, tvärtom.

Vad gör då denna familj? Att få nedsatt skatt genom existensminimireglerna för att ha en chans att klara sig har de inte möjlighet till. För det krävs minst tre barn. Och har de tre barn eller fler beviljas de inte ens då sådan nedsättning "om modern frivilligt avhåller sig från att arbeta", en häpnadsväckande inställning som jag skall återkomma till. Det enda som återstår är då att söka socialbidragsutfyllnad för att kunna klara familjen ekonomiskt.

Regeringsrätten har den 15 mars beslutat att socialtjänstlagens stadgande om bistånd inte ger en småbarnsförälder rätt att uppbära socialbidrag för att själv kunna ta hand om sina barn.

I det ärende som regeringsrätten hade att ta ställning till stod helt klart att familjen hade laglig rätt till bistånd. I stället för att ge detta bistånd i form av ett förhållandevis begränsat ekonomiskt tillskott har, enligt domen, en kommun rätt att ställa daghemsplatser till förfogande, vilket i detta fall skulle ske med förtur.

Socialtjänstlagens biståndsparagraf har antagits av en enhällig riksdag. För många av oss torde det ha kommit som en överraskning att biståndsparagrafen skulle kunna tolkas på det sätt som regeringsrättens dom ger vid handen. Domen var inte heller enhällig.

Om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

I den gamla socialhjälpslagen berättigade vård av små barn till obligatoriskt socialbidrag. Det fanns en interkommunal överenskommelse som gick ut på att man skulle betala socialhjälp, om familjen hade minst ett barn under 4 år eller två barn under skolåldern. Så inte med den nya lagen.

Modern anses i dessa fall "frivilligt avhålla sig från att arbeta", trots att hon utför ett arbete som på daghem skulle kosta ungefär 100 000 kr., om familjen har två barn, 150 000 kr. om familjen har tre små barn. Detta att "hon avhåller sig från att arbeta" är därför, herr talman, en fullständigt orimlig inställning. Ingen, tror jag, skulle komma på idén att säga till en barnvårdare vid en barnstuga att hon avhåller sig från att arbeta och att hon i stället måste övergå till att bli t. ex. affärsbiträde för att kunna få socialbidrag, om hon skulle behöva det. Men det är precis vad som händer i detta fall. Modern måste, om hon har två barn, övergå från ett arbete som är värt 100 000 kr. till ett annat som ofta på sin höjd är värt lika mycket.

Jag håller med socialministern om att socialbidrag förvisso inte är någonting att sträva efter – tvärtom. Men när familjen inte klarar sig på sin inkomst, trots att i det här fallet modern utför ett lika väsentligt arbete som genom att förvärvsarbeta, är det fel, som jag ser det, att socialtjänstlagen har fått en utformning som tvingar henne att byta det barnvårdande arbetet mot ett annat arbete.

Statsminister Olof Palme intervjuades för något år sedan i en tysk tidning, och han sade då att det är förtal att man i Sverige har arbetstvång för mödrarna. Men genom att inte ta någon hänsyn till skatteförmåga och försörjningsbörda, snarare tvärtom som jag tidigare visat, och genom att barnomsorgsstödet ensidigt inriktas på den kommunala barnomsorgen, blir resultatet faktiskt det som Olof Palme förnekar. Allt fler tvingas, vare sig de vill eller inte, att ta ett förvärvsarbete och att anlita daghem, även om de skulle utföra ett lika väsentligt arbete, kanske t. o. m. mer värt, genom att själva ta hand om sina barn.

Det är inte bara så att valfriheten minskar mellan hemarbete och förvärvsarbete. Allt fler måste också anlita kommunal barnomsorg i stället för privat barnomsorg, som kanske är billigare men som inte får något som helst stöd. Det innebär att allt fler tvingas av rent ekonomiska skäl att välja den allra dyraste barnomsorgen, de kommunala daghemmen.

"Regeringens familjepolitik är således generell till sin natur. Rättigheter skall så långt möjligt gälla alla. Prövningar i de enskilda fallen bör enligt min mening så mycket som möjligt undvikas." Så säger socialministern. Javisst, men rättigheterna gäller inte alla. Rätt att få del av det allmännas barnomsorgsstöd tillkommer bara dem som kan och vill välja kommunal barnomsorg, ofta familjer med få barn och familjer med SACO- eller TCO-yrken. De andra får tydligen stå sitt kast.

Det är viktigt att debatten om hur barnfamiljernas försörjning skall underlättas förs vidare, säger socialministern. Men det räcker inte med detta. Det är hög tid att gå från ord till handling.

Vi menar att man vid utformningen av skatterna måste ta hänsyn till hur många som skall leva på inkomsten. Vi har anvisat hur detta kan ske genom

Om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

barnavdrag vid den kommunala beskattningen som finansieras genom ett lägre grundavdrag i övrigt. Kommunalskatten skulle då på ett helt annat sätt än som i dag sker verkligen tas ut efter bärkraft.

Marginalskatterna bör vidare sänkas i tre steg, så att praktiskt taget alla heltidsarbetande får behålla minst 60 kr. av en nyintjänad hundralapp. Det skulle betyda mycket för barnfamiljernas ekonomi. De besparingar som krävs för den marginalskattesänkningen omfattar ungefär 2 % av det allmännas utgifter, och det skulle mycket snart betala igen sig med ränta på ränta.

Som ett första steg för att öka rättvisan i barnomsorgsstödet föreslår vi också en skattefri vårdnadsersättning på 6 000 kr. per barn mellan ett och tre års ålder. Den som föredrar kommunal barnomsorg, och det är säkerligen många, kan då använda de här 6 000 kronorna till att betala mer för sin kommunala barnomsorg utan att ekonomin försämras. Samtidigt underlättas andra alternativ, vilket minskar köerna och utbyggnadsbehovet.

Andra viktiga åtgärder är att kommunal- och landstingsskatten begränsas. Här i Stockholm skulle den genomsnittlige industriarbetaren t. ex. få behålla nära 2 000 kr. mer av sin inkomst med de moderata skatteförslagen utöver det som jag redan har nämnt, och det betyder naturligtvis mycket. Det gäller också att underlätta – inte att motverka – för familjerna att kunna äga sin lägenhet. Erfarenhetsmässigt kan de då tjäna in åtminstone 300–400 kr. i månaden i förhållande till om de har hyresrätt. Det skulle underlätta den avtrappning av subventionerna till flerfamiljshusen som kommer att bli nödvändig.

Skulle trots allt inkomsten inte räcka till, bör enligt vår mening existensminimireglerna kunna tillämpas, så att man slipper gå till socialbyrån för att få ihop till skatten. Man skulle i stället få möjlighet att få skatten nedsatt, så att man kan klara sig.

Skulle inte ens det räcka, återstår som ett sista skyddsnät socialbidraget. I socialtjänstlagens portalparagraf framhålls att verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. Statsrådet Gertrud Sigurdsen sade i en intervju häromveckan att det är oacceptabelt att mästra folk i en nödsituation.

Detta är alltså den moderata synen på hur man skall kunna åstadkomma en rättvisare och mer solidarisk familjepolitik. Familjerna skulle med en sådan politik få bättre möjlighet att svara för sin egen försörjning.

Till sist: Skall jag uppfatta socialministerns svar så, att även om socialdemokraterna på sikt skulle vilja förbättra situationen för dem som vill ta hand om sina egna barn, så har regeringen ingen avsikt att nu bidra till en sådan ändring av socialtjänstlagen att det individuellt ges möjlighet för dem att ta hand om sina barn, om de på så vis skulle utföra ett arbete likvärdigt med förvärvsarbete?

Är det så, kan jag avslutningsvis bara beklaga att det som enligt Olof Palme skulle vara förtal då blir verklighet för allt fler.

Om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

Anf. 56 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Efter detta inlägg är det naturligtvis mycket frestande att vidga debatten långt utöver ramen för interpellationen. Jag skall inte falla för den frestelsen, men något vill jag säga.

Det var trevligt att höra att borgerligheten har fått ett nytt fältrop, "att gå från ord till handling". Ni satt sex år i regeringsställning, efter att ha vunnit valet på långtgående löften till barnfamiljerna. Trots att ni satt där med egen majoritet gjorde ni ändå mycket mindre än vad ni lovade. Det ledde till att barnfamiljerna fick det mycket sämre – barnbidragen och bostadsbidragen urholkades och reallönerna sänktes. I slutet av er regeringsperiod ökade också arbetslösheten. Detta gjorde att socialbidragen ökade mer än någonsin under 1980–1981, med hela 38 %.

Nu har vi en ganska glädjande utveckling. Det kommer rapport efter rapport från olika delar av landet om att socialbidragen minskar – den senaste rapporten kom från Malmö. Det finns också tecken som tyder på att socialbidragsökningen avtar kraftigt även i Stockholm. Detta beror på att sysselsättningen har ökat, att vi på nytt har fått en positiv reallöneutveckling och att vi kraftigt förbättrat det familjepolitiska stödet. Så vill vi alltså fortsätta.

Riktigt illa skulle det gå om moderaterna fick möjlighet att i regeringsställning omsätta sin politik i handling. Det är klart att kraftigt höjda hyror, försämrad sjukförsäkring, lägre ersättning från A-kassan, sämre barnomsorg och högre matpriser och skatter skulle leda till kraftiga försämringar på detta område.

Det är intressant att höra fru Troedsson tala om detta utan att ta intryck av all information som jag lämnade under debatten i går kväll. Här i Stockholm har moderaterna lagt fram ett förslag som innebär att anslaget till socialtjänsten skall skäras ned med 225 miljoner. Det skulle leda till att 8 000 barn omedelbart förlorade sin plats i barnomsorgen. Så ser den moderata politiken ut i verkligheten.

Jag skall nu nöja mig med att ta upp socialbidragen. De är, som jag säger i svaret, en dålig väg för att klara barnfamiljernas situation. Det måste vara riktigt att, som vi gör, förbättra den via överflyttningar av pengar från icke barnfamiljer till barnfamiljer. Vi flyttade över 2 000 miljoner netto i förra omgången, och jag vet inte hur mycket det kan bli i nästa.

Så något om tolkningen av biståndsparagrafen. Det är inte min sak att pröva om den tolkning som har gjorts är rimlig eller inte. Motsatt tolkning hade emellertid varit orimlig, därför att den skulle innebära att föräldrar som i dag har arbete och barn på dagis skulle kunna säga upp sin dagisplats, ta barnet därifrån och sedan begära socialbidrag om inkomsten är låg. Det måste vara innebörden av en sådan tolkning av biståndsparagrafen, och det är helt orimligt.

Anf. 57 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Nog gick den borgerliga regeringen från ord till handling. Vi förlängde den tid, under vilken föräldrapenning utgår, från sju till tolv

Om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

månader, och vi införde flerbarnstilläggen mot socialdemokraternas motstånd. Till sist har socialdemokraterna emellertid börjat fatta att detta var riktiga beslut och går nu vidare den vägen. Det är bra.

Vi började införa ganska genomgripande skattelättnader. Så kom den underbara natten, vilket ledde till att 1982 var det första året utan skattelättnader.

När det gäller socialbidraget kan man naturligtvis räkna i löpande penningvärde. Då stiger allting. Men verkligheten är att socialbidraget realt låg stilla under de borgerliga åren, trots att vi då befann oss i en mycket djup lågkonjunktur. I dag är det, trots högkonjunkturen, 500 000 människor – som socialministern också säger – som är beroende av socialbidrag för sin försörjning. I Stockholm har sedan valet socialbidragsutbetalningarna ökat från 300 milj. kr. till ungefär 500 milj. kr., och socialhjälpsbehoven blir allt mer långvariga. De som har tillkommit är i stor utsträckning människor som har lön och betalar tiotusentals kronor i skatt, men för vilka pengarna inte räcker till efter det att skatten har dragits.

Socialministern sade att moderaterna vill minska socialbidragen i Stockholm och att detta skulle minska antalet barnstugeplatser med 8 000 platser eller något sådant. Detta hänger klart inte ihop. Jag tror att socialministern har fått något om bakfoten. En sak är säker – visst kan socialbidragsökningen minskas, om man säger nej till det yttersta skyddsnätet. Om man säger: Nej, ni får inte 10 000 kr. per år i socialbidragsökning. I stället satsar vi 100 000 kr. på att ge er två barnstugeplatser. Det är detta som är så orimligt. Menar man någonting med att man skall lyssna på rörelsen, menar man någonting med att man skall ta hänsyn till människorna, menar man någonting med att man skall bry sig om? Skall jag uppfatta era valfilmer positivt är syftet att man skall bry sig om medmänniskorna. Bryr man sig om medmänniskorna försöker man också underlätta för dem att välja den livsform som de tycker är bäst. Jag har utförligt visat att detta att ta hand om två, tre eller fler småbarn är väl jämförbart med förvärvsarbete. Man skall inte behöva byta arbete – byta ett som är värt 100 000 mot ett annat som kanske är värt lika mycket – för att komma i åtnjutande av samhällets förmåner. Det är därför det är så viktigt att stödet får en rättvis utformning.

Vidare hävdar socialministern att det här skulle innebära att de som har barn på dagis säger upp sin plats. Många skulle tydligen göra det. Det är ett väldigt intressant konstaterande, för det betyder att Sten Andersson instämmer i det jag säger, att väldigt många småbarnsföräldrar vill ta hand om sina barn själva under de viktiga men snabbt flyende småbarnsåren. Varför kan vi inte ge dem den chansen, i synnerhet som det för det mesta skulle ställa sig billigare för det allmänna att underlätta för dem genom vårdnadsersättning, och inte minst genom skattelättnader? Om man gör det möjligt för dem som vill ta hand om sina barn själva att göra detta, när det arbetet är lika väsentligt som ett förvärvsarbete, blir det lättare för dem som står i daghemskö därför att de verkligen vill ha en daghemsplats, därför att det är det bästa alternativet för den familjen att få en plats där. Då skulle man kunna tillgodose både dem som föredrar daghem och dem som föredrar andra alternativ.

Om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

Men jag måste slutligen konstatera att jag efter socialministerns replik tyvärr inte, vilket jag hade hoppats, ser någon anledning att dra tillbaka det påstående som jag med sorg i hjärtat nödgades göra. Det är inte förtal att det i praktiken råder arbetsplikt för småbarnsmödrar, arbetsplikt att utföra ett betalt arbete, även om de skulle utföra ett väl så väsentligt arbete genom att själva ta hand om sina barn.

Anf. 58 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det är ett orimligt påstående som Ingegerd Troedsson gör om arbetsplikten. Det finns en rad inslag i det familjepolitiska stödet som direkt har riktats till människor som föredrar att vara hemma och själva ta hand om sina barn. Människor skall ha möjlighet att välja vilket de vill. Vi har bostadsbidraget som kan uppgå till väldigt stora summor. Ju fler barn och ju lägre inkomst, desto större blir bostadsbidraget. Vi har hemmamakeavdraget, vi har flerbarnstillägget och en del annat.

När det sedan gäller moderaternas insatser för att klara problemen i Stockholm har jag visst inte fått någonting om bakfoten. Jag nämnde inte socialbidrag. Det moderaterna har krävt är att man minskar anslagen till socialdistrikten, och den vägen kanaliseras pengar också till barnomsorgen. De 225 milj. kr. man vill ta bort skulle innebära att 8 000 barn omedelbart blir utan barntillsyn.

Ingegerd Troedsson sade också, och det var ett djärvt påstående, att ni i regeringsställning hade gått från ord till handling. Kanske Ingegerd Troedsson då vill berätta för mig hur mycket ni höjde vårdnadsersättningen under de sex åren eller om ni införde någon. Ni satt ju ändå med egen riksdagsmajoritet i sex år och kunde alltså handla. Nu efteråt säger moderaterna att det där berodde på centerpartiet och folkpartiet, och centerpartiet säger att det berodde på folkpartiet och moderaterna. Så skyller ni på varandra, och säkert har alla rätt. Det är likadant nu. Jag har aldrig betvivlat den goda viljan att hjälpa barnfamiljerna, men ni har ju olika förslag till åtgärder och olika förslag till finansiering. Det är därför jag har tyckt det vara befogat att säga att de borgerliga är familjepolitiskt impotenta. Ni vill nog, men ni saknar både förmågan och kraften, och därför behövs det samverkan med oss för att det hela skall bli fruktbringande.

Anf. 59 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Att minska bidraget till socialtjänsten är något annat än att minska socialbidragen. Men när det gäller barnomsorgen kan man genom att ge rättvisare bidrag få ut mycket mer av de pengar som satsas. I dag missgynnar man t. ex. de kommunala familjedaghemmen så att kommunerna inte har råd att anlita familjedaghem trots att dessa kostar väsentligt mindre i verkligheten än vad daghemmen gör. Men med ett rättvist system får man också där ut mycket mer för de pengar som satsas.

De borgerliga är impotenta – ja, det är ju intressant att höra. Men varför talar inte socialministern om det som jag sade i min förra replik, att under de borgerliga åren utsträcktes tiden för föräldrapenningen från sju månader till

Om småbarnsföräldrars rätt till bidrag enligt socialtjänstlagen

tolv månader? Beror det bara på okunnighet? Det är faktiskt inte så dåligt. Då fick man i alla fall möjlighet att vara hemma hos barnet det första året – ett steg i rätt riktning.

Jag skulle vilja fråga socialministern: Vad ger socialministern för råd till den här tvåbarnsfamiljen i Norrköping t. ex., som inget högre vill än att själv få ta hand om barnen under de få år det gäller? Det skulle vara intressant att höra. Vilket råd ger socialministern till trebarnsfamiljen som hade ansökt om att få avdrag för existensminimum och fick beskedet att man inte kunde få detta därför att man frivilligt avstår från att arbeta? Reglerna för existensminimum har ju kommit till just för att man skall förhindra att familjer med flera barn tvingas gå till det sociala för att få ihop till skatten. Dessa regler får enligt gällande bestämmelser inte ens användas för de familjer som de är avsedda att skydda. Vi har flera gånger motionerat om en ändring av detta. Socialministerns parti har sagt nej.

De borgerliga är överens om att man skall ha större valfrihet när det gäller stödet till barnfamiljerna, att man i större utsträckning måste ta hänsyn till försörjningsbördan. De borgerliga partierna är också överens om att man inte löser några problem med skattehöjningar. Alternativet inför höstens val är antingen fortsatta skattehöjningar, som i stor utsträckning går ut över barnfamiljerna, eller en politik som – vi kan naturligtvis alltid kompromissa – i stort sett ser ut som den jag just har skisserat. Det skulle verkligen vara ett viktigt steg i riktning mot ett samhälle där man visar att man bryr sig om människorna, att ta hänsyn till deras egna önskemål och att vara beredd att myndigförklara människorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Anmäldes och bordlades
Proposition
1984/85:190 Försök med nya arbetsformer i riksdagen

6 § Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande
1984/85:30 Kollektivanslutningsfrågan, m. m.

Skatteutskottets betänkande
1984/85:52 Ideella föreningar m. m.

Lagutskottets betänkande
1984/85:19 Översyn av lagen om tillsyn av stiftelser

Utrikesutskottets betänkanden
1984/85:11 Svenska företags verksamhet i Sydafrika m. m. (skr. 1984/85:106)
1984/85:13 Vissa frågor avseende krigsmaterielexport
1984/85:15 Avgränsning av kontinentalsockeln och fiskezonerna mellan Sverige och Danmark (prop. 1984/85:131)

Socialförsäkringsutskottets betänkande
1984/85:20 Bidrag till sjukförsäkringen (prop. 1984/85:100 delvis)

Socialutskottets betänkanden
1984/85:17 Vissa anslag till omsorg om barn och ungdom (prop. 1984/85:100 delvis)
1984/85:18 Ekonomiskt stöd till barnfamiljer m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)
1984/85:23 Bidrag till kommunal barnomsorg (prop. 1984/85:100 delvis)

Utbildningsutskottets betänkande
1984/85:16 Anslag till grundskolor m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)

Trafikutskottets betänkande
1984/85:19 Samordnad trafiksäkerhet (förs. 1984/85:23 och skr. 1984/85:164)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1984/85:15 Anslag till statlig personalpolitik m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)

7 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 18 april

1984/85:540 av *Per Israelsson* (vpk) till jordbruksministern om förbud mot vissa gödselmedel:

Såväl våra vattendrag, våra sjöar och vårt grundvatten som vår jordbruks- och skogsmark är hotade genom den fortgående försurningen. Förgiftningshotet från tungmetaller, som kommit i rörelse i den sura miljön, har ökat. I detta läge är det viktigt att vi inte genom egna åtgärder förvärrar tungmetallhotet.

I Västsverige spreds under förra året ut 700 ton krom genom att s. k. T-kalk användes på åkrarna. T-kalken, vilken är en avfallsprodukt från Ferrolegeringar i Trollhättan, betraktas i Västtyskland som miljöfarligt avfall.

Är regeringen beredd att vidta åtgärder för att stoppa kalk och gödselmedel som kan öka tungmetallbelastningen i landets mark och vatten?

1984/85:541 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till utrikesministern om åtgärder med anledning av att svenska fiskebåtar avvisats från den s. k. vita zonen mellan Gotland och Baltikum:

Under fiske i den s. k. vita zonen mellan Gotland och Baltikum har svenska fiskebåtar bordats av sovjetiska bevakningsfartyg, vilka därefter uppmanat

de svenska fiskarna att lämna de aktuella vattnen.

Med hänvisning till ovanstående händelse vill jag fråga utrikesministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta med anledning av det som inträffat utanför Gotland?

den 19 april

1984/85:542 av *Ivar Franzén* (c) till statsrådet Birgitta Dahl om ett parlamentariskt inflytande på energiforskningen:

Regeringen har tillkallat en särskild utredare för att utreda energiforskningens inriktning, omfattning och inplacering i det totala forskningssystemet samt därmed sammanhängande organisationsfrågor.

Av direktiven framgår inte hur regeringen avser att ge oppositionspartierna möjlighet att följa detta viktiga utredningsarbete.

Jag vill därför ställa följande fråga till energiministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att redan under utredningsarbetet möjliggöra ett parlamentariskt inflytande på energiforskningens framtida inriktning, omfattning och organisation?

8 § Kammaren åtskildes kl. 13.49.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert